

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Cizinci na českém trhu práce a jejich podnikání
Foreigners in the Czech Labour Market and their Business Activities

Student: Bc. Irena Dvořáková
Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Milan Šimek, Ph.D.

Ostrava 2011

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně.“

V Ostravě dne 21.4. 2011

jméno a příjmení studenta

Ráda bych upřímně poděkovala mému vedoucímu diplomové práce doc. RNDr. Milanovi Šimkovi, Ph.D. za vstřícnost a odbornou pomoc při vypracování této diplomové práce.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Teorie mezinárodní migrace	3
2.1	Vymezení pojmu mezinárodní migrace.....	3
2.2	Pojmy související s migrací.....	5
2.3	Teorie migrace	7
3	Analýza cizinců podnikajících na území ČR	16
3.1	Legislativní postavení cizinců na trhu práce v ČR.....	16
3.1.1	Zaměstnávání občanů EU/EHP a Švýcarska.....	18
3.1.2	Zaměstnávání občanů třetích zemí.....	20
3.1.3	Podnikání cizinců	22
3.2	Postavení podnikajících cizinců na trhu práce v ČR.....	24
3.2.1	Cizinci s živnostenským oprávněním podle regionů (NUTS 2) a krajů (NUTS 3).....	29
3.2.1.1	Rozložení cizinců s živnostenským oprávněním podle regionů (NUTS 2)	29
3.2.1.2	Rozložení cizinců s živnostenským oprávněním podle krajů (NUTS 3)	31
3.2.2	Cizinci s živnostenským oprávněním z EU a třetích zemí.....	34
3.2.2.1	Cizinci s živnostenským oprávněním z EU	35
3.2.2.2	Cizinci s živnostenským oprávněním z třetích zemí	39
4	Návrhy a doporučení.....	43
5	Závěr.....	49
	Seznam použité literatury.....	52
	Seznam grafů	
	Seznam tabulek	
	Seznam zkratk a symbolů	
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	

1 Úvod

Mezinárodní migrace je přirozený proces, který je starý jako lidstvo samo. Lidé se již po staletí přesouvají z místa na místo, aby našli vhodné podmínky pro usídlení, což dosvědčuje stěhování národů. Pojmem stěhování národů se označují rozsáhlé migrace obyvatelstva, které probíhaly koncem starověku a počátkem středověku. Jejich příčinou byly sociální a demografické změny, především růst počtu obyvatelstva způsobený přechodem od pastevectví k zemědělství. Kromě toho primitivní způsob obdělávání půdy vedl k jejímu rychlému vyčerpání, což bylo dalším důvodem ke stěhování. K prvotním sociálním příčinám stěhování národů řadíme nájezdy barbarských kmenů, jejichž muži se z úspěšných výprav vraceli nejen s kořistí, ale i se ziskem nové půdy. Takto získané uznání a prestiž má své místo i v současnosti, ovšem za použití jiných nástrojů.

Mezi základní lidská práva se řadí také právo migrovat. Svoboda pohybu tvoří společně s výměnou myšlenek, zboží a hodnot, předpoklady pro další hospodářský, vědecký a kulturní rozvoj. Migrace je proces, kdy jednotlivci nebo celé skupiny lidí opouští místo, kde se narodili a hledají jiné, lepší místo k životu. Nejdůležitější z důvodů migrace v dnešním světě jsou rozdíly mezi bohatými a chudými zeměmi. Neustále se zvyšuje počet lidí na zemi, a to způsobuje nerovnoměrné rozložení obyvatel v některých oblastech. V důsledku toho dochází ke stěhování na krátkou nebo delší dobu, či natrvalo. Důsledky migrace vyvolávají debaty o potřebách usměrňování, lepší přehlednosti a monitorování migrace.

Zaměstnanost cizinců se řadí v současnosti mezi velice důležité témata nejen v ČR, ale také v jiných vyspělých zemích světa, které mají problém se stárnutím obyvatelstva. Snížení ekonomicky aktivního obyvatelstva se začíná projevovat v nedostatku pracovní síly v určitých sektorech národního hospodářství.

V posledních letech výrazně stoupá počet cizinců, kteří přicházejí do ČR za prací a podnikáním. A tak se ČR zařadila mezi cílové státy migrantů. Česká republika se v roce 2004 stala členem Evropské unie a tak se změnil její postoj v zaměstnávání občanů členských států Evropské unie, kteří začali mít stejná práva a postavení v zaměstnávání a podnikání cizinců jako občané ČR. Občané tzv. „třetích zemí“, tedy zemí mimo EU, mají omezený vstup na český trh práce.

Cílem této práce je vymezit strukturu a postavení cizinců přicházejících do ČR za účelem podnikání. Práce se zabývá definicí a teoriemi migrace, legislativními podmínkami pro zaměstnání a podnikání cizinců, rozložením podnikajících cizinců z hlediska regionů a krajů v ČR, kam se přicházejí se usadit ať již natrvalo nebo dočasně, dále pak z jakých zemí přicházejí cizinci do ČR: ze zemí EU nebo z tzv. „třetích zemí“. Celá práce se orientuje na imigraci podnikajících cizinců do ČR, protože se v posledních letech neustále zvyšuje jejich počet.

Přesné údaje o počtech a strukturách migrantů s živnostenským oprávněním jsou získány především z bulletinu č. 25 o Mezinárodní pracovní migraci v ČR, který vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí v Praze.

Diplomová práce je rozdělena do tří stěžejních částí. První část je zaměřena na teoretické souvislosti migrace, především na definici migrace, přehled jednotlivých typů migrace a pojmy související s migrací. Pak následují jednotlivé teorie migrace, které vysvětlují důvody migrace, které nutí cizince migrovat.

Druhá část popisuje vývoj cizinců s živnostenským oprávněním na území ČR. Jsou zde popsány legislativní podmínky pro zaměstnávání a podnikání cizinců z EU a třetích zemí. Dále se práce zaměřuje na vývoj cizinců, kteří podnikají na základě živnostenského oprávnění podle regionů a krajů v ČR. Na ně navazuje členění příchozích cizinců do ČR dle státního občanství z EU a třetích zemí, a kde se popisuje vývoj jejich migrace do ČR. A dále také v rámci regionálního a geografického členění cizinců s živnostenským oprávněním je uvedeno rozložení podle pohlaví.

Třetí část obsahuje opatření a doporučení v oblasti migrace, které mají přispět k lepšímu postavení podnikajících cizinců na trhu práce v ČR a také předejít problémům, které migrace přináší.

2 Teorie mezinárodní migrace

2.1 Vymezení pojmu mezinárodní migrace

Migraci osob můžeme považovat za stejně starou jako je historie lidstva. Má souvislost především se vznikem moderních společností, které byly založeny na změnách sociální a ekonomické struktury, které vyvolala nejdříve vlna migrací z venkova do měst a později také z Evropy za oceán. Po druhé světové válce nastal proces dekolonizace a expanze, jež přinesl nové vlny migrací směřujících na západ. V minulosti byla migrace převážně zdrojem lidského pokroku. Kdežto nárůst mobility lidí v celosvětovém měřítku je pak charakteristický pro závěr minulého a počátek tohoto století.¹ V určitých dobách se některé země řadily k vystěhovaleckým a jiné naopak k přistěhovaleckým. Migrační toky v zásadě ovlivňovaly uspořádání současného světa.

Pojem migrace se používá jak v souvislosti s vědami sociálními tak s přírodními (např. biologie, zoologie). V obou vědách pochází slovo migrace z latinského slova *migratio*, což znamená stěhování, přestěhování (se). Dále pak označuje také mobilitu, prostorové přemísťování lidí či zvířat. V práci se budeme zabývat migrací výlučně spojenou s přemísťováním osob přes hranice státu. Země, do kterých osoby migrují, se rozdělují na dvě skupiny, buď na země cílové, kam se migranti stěhují za účelem změny trvalého pobytu, anebo na země tranzitivní, kde se migranti zdržují jen krátkou dobu a poté obvykle odcházejí do jiné země.

Migrace existuje ve dvou podobách: legální a nelegální. Nelegální migrace nastává, když jedinec překročením státní hranice porušuje zákon dotčených zemí. Pronikne na cizí státní území, na němž daný stát zastává svou státní suverenitu. Potom má stát nárok daného jedince vyhostit zpět do země původu. Jestliže jedinec, který chce migrovat do dané země, postupuje v souladu s danými zákony v oblasti migrace, je označována tato migrace jako legální.

---

¹ HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3 [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf>. ISSN 1801-8807.

Z hlediska demografického rozumíme pod pojmem migrace změnu místa trvalého pobytu. Ta se dále dělí na vnitřní a vnější (mezinárodní) migraci.²

Vnitřní migraci definujeme jako změnu trvalého bydliště uvnitř státu, za hranice určité územně samosprávné jednotky (většinou obce). Dále lze členit vnitřní migraci na regionální či lokální.

Naproti tomu mezinárodní migraci můžeme vymezit jako trvalou, dlouhodobou nebo krátkodobou změnu pobytu jednotlivců či skupin lidí přes hranice státu, kde lidé doposud žili. Tento proces zahrnuje několik forem, které se navzájem od sebe liší. Rozlišujeme proto mezinárodní migraci mezikontinentální („zámořská“) a kontinentální (uvnitř jednoho světadílu), kterou lze dále členit na migraci regionální např. v rámci regionu střední Evropy.³

Mezinárodní migrace znamená geografický pohyb jedinců nebo skupin lidí. Mezi základní příčiny mezinárodní migrace patří: urbanizace, války, porušování lidských práv, chudoba, ekologické či přírodní katastrofy, ekonomické a populační faktory, politické, sociální, demografické, psychologické, pracovní a kulturní dopady. Obecně lze charakterizovat migrační trendy dvěma základními směry migračních pohybů: Jih – Sever a Východ – Západ. Specifické vlivy ovlivňující jednotlivé trendy světové migrace jsou „push“ a „pull faktory“. Na základě těchto faktorů členíme mezinárodní migraci do dvou hlavních proudů na migraci politickou a ekonomickou. V současné době je významná ekonomická migrace. Mezinárodní migrace se vyvíjí v podstatě z nějakého kolektivního jednání, jež vzniká z určité společenské změny zasahující celou společnost jak v zemi původu tak cílové.⁴

Další dělení je na základě dobrovolnosti migrace. Při dobrovolné migraci se jedná o vědomou, dobrovolnou volbu, obvykle sem můžeme řadit pracovní migraci, migraci z důvodu sjednocení rodin, migraci za účelem studia a další.

Naopak o nedobrovolné migraci mluvíme v případě nedobrovolného rozhodnutí migrovat například z důvodů politických, náboženských, environmentálních apod.

---

² *Demografie* [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Migrace. Dostupný z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_migrace>.

³ HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3 [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf>. ISSN 1801-8807.

⁴ CASTLES, Stephen; MILLER, Mark J. (1998).

Podle síly můžeme dále rozeznávat nedobrovolnou migraci na vnucenou a vynucenou. Vnucená migrace je reprezentována nerovnými mocenskými vztahy mezi lidmi, kdy má někdo sílu a moc přimět lidi stěhovat se. Příkladem vnucené migrace je masové vyhánění obyvatel v době válek nebo v důsledku sociálního inženýrství (např. masové vnucené přesuny obyvatelstva kvůli nějaké stavbě nebo přehradě atp.).

Vynucená migrace je například v případech nepříznivých environmentálních podmínek jako je sucho, povodně, hladomor, epidemie, půdní eroze apod.⁵

Podle času může být migrace rozdělena na krátkodobou a dlouhodobou nebo také na trvalou a dočasnou.⁶

Dočasná migrace zahrnuje osoby, které přecházejí z jedné země do druhé na dobu delší než jeden měsíc, ne však delší než jeden rok, bez úmyslu v zemi trvale bydlet, zpravidla za zaměstnáním. Na druhou stranu trvalá migrace se vztahuje na osoby, které se chtějí v jiné zemi usadit.⁷

2.2 Pojmy související s migrací

Pro snadnější pochopení problematiky migrace si uvedeme několik pojmů, které jsou neoddělitelnou součástí mezinárodní migrace. Existují dva druhy migrace. Nyní se s nimi seznámíme.

Emigrace (z lat. ex-migrare – vystěhovat se) – je opuštění země původu migranta a přestěhování se do jiné země. Jestliže se stěhuje více lidí v rámci jednoho státu, užívá se termín migrace.

Imigrace (přistěhování se) – je opakem emigrace a znamená proces, při němž se na území státu usazují obyvatelé přicházející ze zahraničí. Většinou se vyskytuje z důvodů ekonomických, politických či náboženských nebo i jiných. Při nedobrovolném odchodu

---

⁵ HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3 [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf>. ISSN 1801-8807.

⁶ HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3 [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf>. ISSN 1801-8807.

⁷ GEIST, Bohumil (1992).

z původní země imigranta (vyhnanství, útěk), případně se záměrem se zase vrátit, se užívá výraz exil.

Migrační saldo (čistá migrace)- je to rozdíl mezi počtem imigrantů a emigrantů ve zkoumaném územním celku (nejčastěji uváděno za jeden rok). Spolu s přirozeným přírůstkem jsou základními daty pro balance obyvatelstva.⁸

Migrační potenciál – lze jej stručně charakterizovat jako ochotu pracovníků pravděpodobně (potencionálně, v budoucnu) přestěhovat se za prací do jiné země. Jedná se v podstatě o nejistý odhad, který je získán za pomoci terénních šetření, a proto je velmi důležité znát zdroj dat, a tím získat relevantnější pohled na jejich vypovídací schopnosti a pravděpodobnosti uskutečnění stěhování.⁹

Integrace – jsou ekonomické procesy a formy spojování, slučování, srůstání původních izolovaných nebo samostatných hospodářských jednotek v jediný a vnitřně jednotný systém, ve kterém se vytváří nový hospodářský celek. Znamená také spojování hospodářského života různých národů a zemí, vedoucí k procesům mezistátního a nadnárodního sjednocování států a jejich hospodářské politiky.¹⁰

Pracovní migrant – je to osoba, která přijela do země jako cizí pracovní síla na pozvání vlády nebo budoucího zaměstnavatele. Dále to může být osoba, jež přijela do země samostatně za účelem nalezení práce v zahraničí. Pracovní migrace má různé typy dle délky trvání – dlouhodobější úvazky, sezónní práce, příhraniční pracovní aktivity atd. Ve střední a východní Evropě je typický fenomén „brain drain“ (odliv mozků), který můžeme zařadit také pracovní migrace.¹¹

Cizinec – je to fyzická osoba, která nemá české státní občanství.¹²

---

⁸ Český statistický úřad [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Příručka demografické statistiky, stěhování. Dostupný z WWW: <<http://web.natur.cuni.cz/~mak/gos/demmetodika/www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/stehovan.htm>>.

⁹ VAVŘEČKOVÁ, Jana; MUSIL, Jakub; BAŠTÝŘ, Ivo (2007).

¹⁰ Encyklopedie v pohybu [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Definice integrace. Dostupný z WWW: <<http://encyklopedie.vseved.cz/integrace+definice>>.

¹¹ Demografie [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Migrace. Dostupný z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_migrace>.

¹² Sagit nakladatelství ekonomické a právní literatury [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb99326&cd=76&typ=r>>.

2.3 Teorie migrace

Migrační teorie doprovází podobné problémy jako definování migrace a to především z důvodu existence mnoha přístupů, které potvrzují složitost a širokost migrace. Široké celospolečenské a s tím související rozmanité příčiny migrace zde hrají klíčovou roli a je zde patrné, že každý z oborů přináší různé pohledy na problematiku migrace.

Nezávisle na sobě existuje několik teorií, jež byly vyvinuty v rámci různých vědních oborů. Všechny teorie se však pokouší o vysvětlení určitých aspektů nebo typů mezinárodní migrace podle toho, kde vznikly, na které migrační proudy a příčiny se zaměřovaly a v rámci, kterého vědního oboru vznikaly. Na první pohled se nám může zdát, že uvedená různorodost přístupů tvoří vhodné předpoklady pro vytvoření úplné a široce zakotvené migrační teorie, zatímco skutečnost je naprosto jiná. V současnosti je vytýkána jednotlivým teoriím jednostrannost z pohledu vědních oborů, která způsobuje omezenost jejich vypovídacích schopností a také podstatně ovlivňuje naplnění formálních znaků vědecké teorie. To svědčí o tom, že k analýze dnešní mezinárodní migrace a ke komplexnějšímu porozumění všech aspektů současných migračních trendů, potřebujeme více hledisek a přístupů.

Většina teorií se vyznačuje komplementárním charakterem, což je způsobeno především okolnostmi jejich vzniku. Vznikaly podobně jako jiné společenskovední teorie a to převážně z důvodu reakce na již existující teorie s touhou vysvětlit aspekty, kterým nebyla podle autorů věnována dostatečná pozornost, nebo nastala nutnost vytvoření nového pohledu v časovém kontextu. Práce s teoriemi potřebuje z určitého důvodu zjednodušení a zpřehlednění, pokud je to možné, a proto by bylo vhodné zavést určité členění. Jedním z členění může být rozdělení migračních teorií, které zkoumají migraci z pohledu mikroekonomického nebo makroekonomického. Mikroekonomický pohled zkoumá migraci z pohledu jedince (případně rodiny) a jeho motivaci při rozhodování migrovat. Makroekonomický pohled se zaměřuje na makroekonomické ukazatele, jako je například míra nezaměstnanosti, inflace atd.

Neoklasická teorie migrace

Základem této teorie jsou rozdílné úrovně mezd mezi zdrojovou a cílovou zemí migrace, dále pak třeba podmínky získání zaměstnání v různých zemích a náklady na případnou migraci. Po tom co jedinec racionálně posoudí výhody a nevýhody plynoucí z migrace, může dojít k migraci, a tedy k přesunu ze své země původu do jiné oblasti. Jedinec se rozhoduje na základě zlepšení celkové kvality života a zároveň usiluje o maximalizaci zisku. Věří, že zisky z migrace převáží nad ztrátami, ať již okamžitě nebo v dlouhodobějším výhledu. Zisky a ztráty jsou hodnoceny každým jednotlivcem odlišně na základě individuálních psychologických a kulturně podmíněných předpokladů a dalších životních cílů. Na jedné straně jsou chudé oblasti s nižší ekonomickou úrovní a poptávkou po práci a tím pádem i mzdami. Na druhé straně jsou bohatší území s vyššími mzdami, ale s relativním nedostatkem pracovních sil. V dlouhém období by mělo docházet k ústupu od migrace, protože by měla nastat rovnováha příjmů způsobené přesunem pracovníků.¹³

Z neoklasické teorie vychází několik přístupů, které jsou známé jako „push-pull teorie“. Tyto teorie považují za příčiny migrace faktory, které nutí migranty odejít ze země původu (push factors) nebo naopak do určitých cílových zemí přitahují (pull factors). Do první skupiny faktorů se řadí například demografický růst, nízká úroveň životních podmínek, nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí a politické represe. Do druhé skupiny faktorů patří poptávka po práci, dostupnost pozemků, příznivé ekonomické příležitosti a politické svobody. V zemích s rozdílnou úrovní socioekonomického vývoje je možné očekávat, že bude velká část pracovní migrace podmíněna těmito faktory, obzvláště v případě, kde jsou malé geografické vzdálenosti mezi zdrojovou a cílovou zemí pracovní migrace. Jako příklad si můžeme uvést střední a východní Evropu. Neoklasická teorie migrace se dále dělí na makro a mikro teorie.¹⁴

---

¹³ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

¹⁴ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

Neoklasická makro teorie

Původním zaměřením této teorie bylo vysvětlit pracovní migraci v procesu ekonomického rozvoje. V dnešní době se již zabývá příčinami migrace z hlediska makroekonomických ukazatelů, kterými jsou například rozdíly v příjmech mezi zeměmi, rozdíly v nabídce a poptávce po pracovních silách a možnostech zaměstnání. Nelze spatřovat za postačující důvody k vytvoření migračních proudů pouze to, že se chudí budou stěhovat do bohatších oblastí, ale i ekonomické rozdíly nebo rozdíly v nabídce a poptávce po pracovních silách. V dlouhém období se očekává vyrovnávání ekonomických rozdílů mezi rozvinutými a zaostalými regiony, které vedou k ekonomické rovnováze. Lze uvažovat, že v zemích s vysokou nabídkou pracovních sil a nedostatkem kapitálu jsou nižší mzdy. V opačném případě v zemích s vyšší poptávkou po pracovních silách a větším množstvím kapitálu jsou mzdy vyšší. Výchoziskem je, že se lidé ze země s nižšími mzdami stěhují do zemí s vyššími mzdami. V důsledku toho dojde k poklesu nabídky pracovníků a růstu mezd v chudší zemi a opačný trend v bohatších zemích. Tímto dochází k určité ekonomické rovnováze a následnému pozastavení migračního proudu.¹⁵

Neoklasická mikro teorie

Hlavní pozornost je věnována jedinci a jeho racionální kalkulaci výdajů a užitku v určitém časovém horizontu a poté následující volba s cílem maximalizovat svůj zisk. Do výdajů řadíme například materiální náklady na cestu, na dobu než jedinec najde práci, případná námaha vynaložená na učení se novému jazyku a kultuře, na vytvoření nových vazeb atd. Volba, která má maximalizovat zisk, působí na podmínky na trhu práce v cílové zemi, na pravděpodobnost nalezení práce, na možné uplatnění jedincových dovedností (tzv. lidský kapitál), na výši předpokládaných výdělků a na riziko spojené s vystěhováním pro nelegální migranty.¹⁶

---

¹⁵ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

¹⁶ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

Nová ekonomie migrace

Teorie je také označovaná jako „Nové ekonomické přístupy“ a patří k teoriím snažícím se reagovat na nedostatky neoklasického přístupu. Migrace nemůže být vysvětlována pouze příjmovými rozdíly mezi zeměmi, nýbrž musíme vzít do úvahy také možnosti stálého zaměstnání či příznivé podmínky pro rozvoj podnikání. Základ již netvoří jedinec sám, ale je vnímán jako součást nejbližších sociálních skupin. Jedná se zejména o rodinu (domácnost) nebo někteří zastánci teorie počítají i s komunitou, kde jedinec žije. Rozhodnutí nabývá kolektivního charakteru, protože jedinec nemigruje na základě vlastního rozhodnutí, ale na základě kolektivního rozhodnutí na úrovni rodin či domácností.¹⁷

Účel migrace je maximalizace předpokládaného zisku (příjmu) domácnosti stejně jako u neoklasické teorie, ale také minimalizace rizik spojených s nepředvídatelnými událostmi nebo výkyvy na trhu. V rámci teorie jsou rizika považována za významnější motiv pro migraci, a tudíž příjmové rozdíly nemusí být zásadní pro migraci do jiné země. Jejich vyrovnávání nemusí nutně zastavit migrační toky, jestliže rizika nadále přetrvávají.¹⁸ Motivace domácností migrovat je spatřována ve snížení příjmového rizika rodinného rozpočtu. Snížení možnosti rizika řeší diversifikace příjmového portfolia, což je prováděno pomocí migrace do bohatších oblastí (měst, regionů, států, atd.).¹⁹ Tímto jsou splněny oba cíle strategie rodiny prostřednictvím příjmu, který migrant posílá „domů“. Jedním z cílů je, že příjem zabezpečuje funkci maximalizace zisku. Druhým je, že pomocí diversifikace rizika umožňuje jeho kontrolu.

Příkladem může být, když se někteří jedinci rozhodnou migrovat do jiné země za práci, zatímco zbytek členů rodiny zůstane v domovské zemi a jsou závislí na finančních prostředcích, které jim migrant posílá.

Podnětem migrace je již zmíněná chudoba, která určuje, že se ochota migrovat bude zvyšovat v místech s nerovným rozdělením příjmů oproti zcela chudým oblastem. Možné

---

¹⁷ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

¹⁸ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

¹⁹ RABUŠIC, Ladislav; BURJANEK, Aleš (2003).

přínosy migrace jsou porovnávány s okolím, s lidmi v podobném socio-ekonomickém pozici, kde se migrace uskutečnila a existuje zde motivace domácností migrovat za vyššími příjmy.²⁰

Teorie dvojího trhu

Teorie se zabývá poptávkou v cílových zemích migrace a rekrutováním pracovní síly z rozvojových zemí. Více se však nezabývá racionální volbou jedinců ochotných migrovat jako v předchozích teoriích. Teorie vznikla v důsledku strukturálních potřeb ekonomiky, tzv. neřeší nerovnost mezd, nýbrž nedostatek pracovní síly ve vybraných sektorech v cílových zemích migrace.²¹

Teorie rozděluje pracovní trh vyspělé země na primární a sekundární pracovní sektor, které se orientují na kvalifikaci svých zaměstnanců. Do primárního sektoru patří vysoce kvalifikovaní odborníci. Zaměstnavatelé po svých zaměstnancích požadují vzdělání, dovednosti, specializované školení a zaměstnání je tedy poměrně stálé. Zatímco sekundární sektor je tvořen nekvalifikovanými pracovníky a je charakteristický malou přitažlivostí díky nízkým mzdám, často i špatnými pracovními podmínkami, nestabilními, špatně placenými pracovními místy s výrazně omezenou možností kariérního postupu.

Důsledkem mezinárodní migrace je neustálá a pro ekonomickou strukturu vyspělých průmyslových zemí i nezbytná poptávka po pracovních silách.²² Poptávka po dodatečné pracovní síle je vysvětlena nezájmem domácí pracovní síly po těchto pracovních místech. Výskyt této poptávky je i v případě vysoké míry nezaměstnanosti, a proto jsou imigranti nejvhodnější skupinou k naplnění této dodatečné poptávky. To se děje převážně díky vlivům mzdových rozdílů mezi zemí původu a cílovou zemí. Dalším důvodem je také to, že zahraniční pracovníci jsou přijímáni na dobu určitou a centrum jejich zájmů je pořád v jejich zemi původu.²³ Noví imigranti nejsou členy společnosti a pracují na krátkodobý úvazek, a proto neberou sociální postavení jako referenční ve svých srovnáních a často se nezajímají

---

²⁰ BARŠOVÁ, Andrea; BARŠA, Pavel (2005).

²¹ HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3 [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf>. ISSN 1801-8807.

²² VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOWEB* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07].

Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

²³ POŘÍZKOVÁ, Hana (2008).

o postavení v cílové zemi (sociální postavení mají v domovské zemi). Zajímají se zejména o příjem plynoucí ze zaměstnání, zvláště pokud mají původ v zemi s nižší životní úrovní.²⁴

Historicko-strukturalistický přístup

Soustřeďuje svůj zájem na nerovnoměrné rozdělení ekonomické a politické moci ve světě a vychází z marxistické politické ekonomie. V tomto přístupu se pod pojmem mezinárodní migrace rozumí způsob mobilizace levné pracovní síly. Migrace způsobuje nerovnoměrný rozvoj a zdroje chudých zemí jsou pak používány, aby bohatí byli v podstatě ještě bohatší. Neoklasický přístup deklaruje svobodnou volbu jedinců, kdežto tento přístup neumožňuje jedincům svobodnou volbu. Při rozhodování jedinců hrají důležitou roli nerovnosti v oblasti zdrojů a moci mezi zeměmi a imigrační politiky potenciálních cílových zemích.²⁵

Teorie světových systémů

Teorie upouští od procesu rozhodování na úrovni jedince nebo-li na mikro úrovni. S tímto jsme se mohli setkat už u teorie dvojího trhu. Původ a příčiny mezinárodní migrace jsou spojovány s výsledkem historického uspořádání tržních vztahů v rámci světových systémů, strukturou světových trhů a s postupující ekonomickou globalizací. Mezinárodní migrace je objasňována pomocí obecných makro modelů sociálního, ekonomického a politického vývoje. Stávající systémy a formy ekonomické a sociální organizace na nekapitalistických periferiích narušuje pronikání kapitalistických výrobních a ekonomických vztahů z center do chudých okrajových oblastí (periferií). S procesem kapitalistického rozvoje je tedy nevyhnutelně spjata migrace, která je tedy přirozeným následkem narušení nekapitalistické struktury. Periferie mají většinou ekonomicky zaostalý, často zemědělský charakter.²⁶

Kapitalistické firmy z center a z vyspělých zemí chtějí stále zvyšovat svůj zisk. Z tohoto důvodu hledají v chudých zemích nebo oblastech na periferiích levnější půdu,

---

²⁴ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07].

Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

²⁵ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07].

Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

²⁶ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07].

Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

suroviny, levnou pracovní sílu nebo nové odbytové trhy. Nalezení některých z předchozích předpokladů zvyšujících zisk firem, zpravidla doprovází restrukturalizace zemědělství, těžba surovin, nebo vznik nových výrobních v periferních oblastech a to poté narušuje stávající sociální, kulturní a ekonomické vazby ve společnosti. Za pozitivní může být považováno vznik nových vazeb na vyspělé oblasti a vznik vysoce mobilní pracovní síly. Tento proces lze pozorovat v různé míře již od 16. století na migračních prouděch mezi bývalými koloniemi a evropskými státy, což má za následek dobře vyvinuté infrastruktury a pokračování světového systému. V současnosti existuje tento proces také mezi vládami vyspělých zemí a nadnárodními společnostmi.²⁷

Teorie sítí

Důraz v migračním procesu je kladen především na význam mezilidských vazeb. Osobní vazby mezi migranty, bývalými imigranty a také těmi, kteří setrvali v zemi původu, zapříchují vznik neformálních sítí migrantů. Vazby v síti mohou být široké a zahrnují jak rodinné a příbuzenské vazby, tak i vazby přátelské, národnostní nebo v rámci komunity. V procesu rozhodování zdali migrovat či nikoliv jsou velmi důležité tyto vazby. O těchto vazbách se také občas hovoří jako o sociálním kapitálu, který dává jedincům i skupinám důležité zdroje informací, různé formy sociální nebo dokonce finanční pomoci, častokrát i podporu v případě osobních problémů. To v podstatě znamená, že cizinci pracující v cílových zemích migrace snižují pro své přátele a příbuzné náklady a rizika plynoucí z migrace, čímž působí na odstraňování mnoha bariér migrace. Existence neformálních sítí zvyšuje tedy pravděpodobnost přílivu nových imigrantů do daného regionu, neboť tím nepřímo snižuje náklady i rizika potencionální migrace a tím zvyšuje očekávaný zisk z migrace. Rodinné vazby jsou bezpochyby nejdůležitější v této teorii. Při migraci jsou využívány sociální sítě především k minimalizaci rizik a potíží a tím fungují jako záchranná síť před případným rizikem.²⁸ Pomoc sítí je spatřována při usazování migrantů v dané zemi a při vytváření komunit. Každá skupina migrantů si vytváří vlastní ekonomickou i sociální infrastrukturu. Například jsou to různé spolky, obchody, zábavní podniky, kostely, služby doktorů, právníků atd. Pokud počet migrantů a vazeb přesáhne určitou kritickou hranici, tak

---

²⁷ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

²⁸ HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3 [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf>. ISSN 1801-8807.

se náklady i rizika migranta snižují na každou další migraci, což vede dále k rozšiřování sítě a snižují se tímto náklady a rizika, a migrace se stává snadnější.²⁹

Institucionální teorie

Teorie zdůrazňuje vliv institucí (vládní, nevládní, dobrovolnické, neziskové, ziskové), které vznikají ve spojitosti s podporou migrace a zároveň důležitým způsobem vytvářejí vzorce migračního chování. Mnohdy se hovoří také o tzv. migračním průmyslu. Existují zde dvě skupiny institucionálních subjektů. Do první skupiny patří organizace či jednotlivci napomáhající především nelegální migraci, jejichž cílem je zisk. Bariéry, které si jednotlivé země vytvořili, aby omezily migrační příliv, jsou důsledkem vzniku černého trhu. Výdělek jedinců a společností spočívá v migrantech, kteří se chtějí často ilegálně dostat do vybrané země. Jsou to především převody přes hranice, pašování lidí ze země původu do jiné země, zprostředkování práce na černo, padělání dokumentů, svatby za účelem získání trvalého pobytu. Tyto aktivity přináší této skupině nemalé zisky.³⁰

Do druhé skupiny se řadí nevládní a mezinárodní organizace a jedinci poskytující migrantům rady, sociální služby a hlavně právní poradenství. Například je to pomoc v získání různých dokumentů anebo jak požádat o azyl či povolení k pobytu. Za tyto činnosti neplatí migranti přímo institucím, ale jejich činnost je financována z grantů, příspěvků, či sbírek, a proto jsou i instituce na migrantech do jisté míry závislé. Bez pomoci a podpory těchto ziskových nebo neziskových institucí a organizací by nebyla zachována mezinárodní migrace a migranti by neměli mnohdy dostatek informací a kontaktů nutných k úspěšné migraci. Pozorujeme, že vývoj migračního proudu je stále více nezávislejší na okolnostech, které ho vyvolaly, protože je čím dál tím více institucionalizován.³¹

---

²⁹ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07].

Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

³⁰ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07].

Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

³¹ HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3 [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf>. ISSN 1801-8807.

Teorie kumulativní příčiny

Na základě teorie kumulativní příčiny mění každá migrace společenskou souvislost, ve které se o migraci rozhoduje. Každá další migrace se pak stává pravděpodobnější. Důsledkem mezinárodní migrace jsou změny v ekonomické, sociální i kulturní oblasti nejen v zemi původu, ale i v cílové zemi. Ve vzájemném vztahu mezi zemí původu imigrantů a cílovou zemí, kam se chtějí migranti přestěhovat, jsou některá zaměstnání označována jako nevhodná pro původní obyvatelstvo, protože jejich místa zaujmou nově příchozí imigranti a původním obyvatelům se toto zaměstnání jeví jako podřadné. Takto vzniklá „méně atraktivní“ zaměstnání vyvolají další poptávku po imigrantech, pro které jsou tato zaměstnání často existenčně důležitá. Obyvatelé nepovažují tyto profese za „méně atraktivní“ kvůli jejich charakteristikám, ale pouze díky zastoupení imigrantů v této profesi.³²

Teorie migračních systémů

Patří k novějším přístupům teorie migrace. Centrem zájmu teorie jsou mezinárodní vztahy, národní hospodářství, kolektivní jednání a institucionální faktory. Předpoklad tvoří migrační proudy, které jsou do jisté míry stabilní a strukturované v prostoru i čase, což umožňuje rozlišení na tzv. mezinárodní migrační systémy. Migrační systém se skládá ze dvou nebo více zemí vyměňujících si vzájemně mezi sebou nejen migranty, ale i zboží a kapitál. V zemích vytvářejících jeden systém jsou tyto výměny častější než mezi ostatními zeměmi, které netvoří jeden systém. Analýza migračních systémů je prováděna prostřednictvím některých regionů jako například západní Evropa, severní Amerika, jižní Pacifik, západní Afrika. Mezi jednotlivými regiony existují různé vzájemné vazby, jež je propojují a je možné propojit i geograficky vzdálenější oblasti. Předmětem zkoumání jsou oba konce migračního proudu i všechny eventuální vazby mezi oběma oblastmi. Třídění vazeb může být členěno do kategorií jako například mezistátní vztahy, komparace oblastí, kulturní vazby, rodinné a sociální sítě.³³

---

³² VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

³³ VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

3 Analýza cizinců podnikajících na území ČR

3.1 Legislativní postavení cizinců na trhu práce v ČR

Cizinci, kteří nemají státní občanství České republiky, mají různá postavení, práva a povinnosti z hlediska možnosti zaměstnání a podnikání. V České republice vykonává státní správu v oblasti migrace Ministerstvo vnitra, které se zabývá problematikou mezinárodní migrace a azylu. Pobyt cizinců v ČR se upravuje zákonem o pobytu cizinců (č. 326/1999 Sb.) a částečně také zákonem o azylu (č. 325/1999 Sb.), ve znění pozdějších úprav.

Na území ČR se cizinci rozlišují z hlediska celkové zaměstnanosti na dvě skupiny na zaměstnané a podnikající cizince. Zaměstnanost cizinců v postavení zaměstnanců upravuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Podnikání cizinců se řídí zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Po vstupu ČR do EU jsme začali rozeznávat z pohledu celkové zaměstnanosti dvě skupiny cizinců:

1. občany Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska,
2. občany ze zemí mimo Evropskou unii, Evropský hospodářský prostor a Švýcarska (občané tzv. „třetích zemí“).³⁴

Tabulka 3.1. zobrazuje vývoj zaměstnanosti cizinců v letech 1998 až 2010, kdy je patrný rostoucí trend počtu cizinců.

Počet zaměstnaných cizinců s platným povolením k zaměstnání od roku 1998 (49 927) do roku 2000 (40 080) klesl o bezmála 9 847. Od roku 2001 (40 097) dochází k růstu jejich počtu, který vrcholí v roce 2003 na hranici 47 704 (růst o 7 607). Zaměstnanost občanů EU/EHP a Švýcarska byla do roku 2004 usměrňována na základě pracovního povolení. Občané Slovenska jsou výjimkou, protože měli ve skutečnosti neomezený přístup na trh práce. Pouze se evidovala jejich zaměstnanost prostřednictvím tzv. registračních karet.

V roce 2004 nastává pokles cizinců s povolením k zaměstnání kvůli vstupu ČR do EU, kdy se vytvořily dvě nové skupiny zaměstnaných cizinců: z EU/EHP a Švýcarska

---

³⁴ POŘÍZKOVÁ, Hana (2008).

a tzv. „třetích zemí“. Po vstupu ČR do EU občané z EU/EHP a Švýcarska již nepotřebují pracovní povolení a jejich zaměstnavatelé mají pouze povinnost informovat úřad práce, že zaměstnávají občana EU. Díky tomu poklesl počet občanů ze třetích zemí v roce 2004 o 13 307 oproti roku 2003, ale celkový počet cizinců v postavení zaměstnanců se naopak zvýšil nejvíce na úkor cizinců ze třetích zemí a občanů z EU/EHP a Švýcarska o 15 553, ale také cizinců podnikajících na základě živnostenského oprávnění o 2 926. Počet cizinců, jež nepotřebují povolení k zaměstnání a občanů z EU/EHP/Švýcarska se i nadále od roku 2003, zvyšuje až na úroveň 159 455 v roce 2010.

Od roku 2005 dochází k růstu počtu občanů ze třetích zemí (55 210), kteří potřebují povolení k zaměstnání. Vrcholem růstu je pro občany ze třetích zemí rok 2008, kdy se jejich počet pohyboval na úrovni 128 934.

V roce 2009 lze pozorovat naplno se projevující hospodářskou recesi a pokles občanů ze třetích zemí na úroveň 73 714. Na základě hospodářské recese byl vytvořen Projekt dobrovolných návratů, jehož cílem bylo pomoci nezaměstnaným cizincům ze třetích zemí, kteří se ocitli v obtížné životní situaci, k návratu do země původu.³⁵ Cizinci byli mezi prvními, kdo byli v důsledku poklesu poptávky na trhu propouštěni ze zaměstnání. V roce 2010 pokračuje pokles občanů ze třetích zemí potřebujících povolení k zaměstnání až na úroveň 59 007.

Počet cizinců podnikajících na základě živnostenského oprávnění se v letech 1998 – 2001 zvyšoval z počátečních 44 962 na 64 000 cizinců. V roce 2002 byl zaznamenán jejich pokles a následný růst jejich počtu od roku 2003 až do roku 2005. Rok 2006 znamenal pokles jejich počtu na 65 772. A v roce 2007 (68 785) se nastartovalo další postupné zvyšování. Z tabulky vyplývá, že se od roku 1998 (44 962) zvýšil počet podnikajících cizinců o bezmála polovinu, na 89 445 v roce 2010.

Celková zaměstnanost má rostoucí trend, který byl porušen pouze v letech 1999 (pokles o 4 357 oproti roku 1998) a 2002 (pokles o 5 941 oproti roku 2001), kdy počet cizinců

---

³⁵ Projekt byl zahájen 16. února 2009. Na základě projektu se registrovalo 2089 legálně pobývajících cizinců a 169 nelegálně pobývajících. Těmto osobám byl poskytován příspěvek na zajištění dopravy do země původu a motivační příspěvek ve výši 500 EUR pro každého dospělého.

klesal. Celková zaměstnanost byla nejvyšší v roce 2008, kdy dosahovala 361 709 cizinců. Od roku 2008 klesá až do roku 2010 (stav k 30.6.), kdy činila 307 907 cizinců.

Tab. 3.1: Zaměstnanost cizinců v ČR v letech 1998 – 2010* (stav k 31.12./30.6.*)

Rok	Platná povolení k zaměstnání cizinců (občané "třetích zemí")	Cizinci ze třetích zemí, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání a občané EU/EHP a Švýcarska	Cizinci s živnostenským oprávněním	Celková zaměstnanost cizinců v ČR
1998	49 927	61 320	44 962	156 209
1999	40 312	53 154	58 386	151 852
2000	40 080	63 567	61 340	164 987
2001	40 097	63 555	64 000	167 652
2002	44 621	56 558	60 532	161 711
2003	47 704	58 034	62 293	168 031
2004	34 397	73 587	65 219	173 203
2005	55 210	96 526	67 246	218 982
2006	61 452	123 623	65 772	250 797
2007	85 351	154 891	68 785	309 027
2008	128 934	155 617	77 158	361 709
2009	73 714	156 995	87 753	318 462
2010*	59 007	159 455	89 445	307 907

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

3.1.1 Zaměstnávání občanů EU/EHP a Švýcarska

Česká republika se dne 1.5.2004 stala součástí Evropské unie, a proto na základě vstupu ČR do EU již nebyli občané EU/EHP³⁶ a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci³⁷ pokládáni za cizince, a tudíž začali mít stejná práva a postavení jako občané ČR.

Na občany, kteří pocházejí z členských států EU, se v rámci EU vztahuje právo volného pohybu osob. V podstatě to znamená, že na území ČR nepotřebují tito občané povolení k pobytu ani žádné vízum. Mohou se pohybovat na území členských států bez zvláštních omezení. Pouze při kontrole jsou povinni se prokázat platným cestovní dokladem, popř. průkazem totožnosti. Jestliže má občan EU a jeho rodinní příslušníci úmysl pobývat na území ČR déle než třicet dnů, má povinnost do třiceti dnů od vstupu na území

³⁶ Do Evropského hospodářského prostoru patří, vedle států Evropské unie, Norsko, Lichtenštejnsko a Island.

³⁷ Rodinným příslušníkem občanů tzv. „třetích zemí“ se rozumí bez ohledu na státní příslušnost manžel nebo manželka, jejich potomci, pokud jsou mladší 21 let nebo jsou na něm závislí.

státu nahlásit místo svého pobytu u cizinecké policie. Při pobytu delším jak tři měsíce má občan EU možnost požádat o vydání potvrzení o přechodném pobytu nebo o povolení k trvalému pobytu, pokud je z nějakého důvodu potřebuje.³⁸

Volný přístup na trh práce v ČR v podstatě znamená, že občané EU/EHP a Švýcarska již nepotřebují pracovní povolení k vykonávání práce na území ČR, ale existuje zde oznamovací povinnost, kterou má zaměstnavatel. Zaměstnavatel informuje prostřednictvím tzv. informační karty místně příslušný úřad práce, a to nejpozději v den nástupu cizince do zaměstnání. Po ukončení pracovního poměru má zaměstnavatel povinnost oznámit tuto skutečnost do deseti kalendářních dnů po skončení zaměstnání. Tuto povinnost mají pouze zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají občany třetích zemí s trvalým pobytem, cizince, který na území ČR obdržel azyl a na některé další skupiny cizinců.³⁹

Při hledání zaměstnání v ČR mohou občané zemí EU využívat službu EURES. Tato služba poskytuje služby všem občanům, kteří chtějí uplatnit své právo volného pohybu osob. Na stránkách portálu lze nalézt databázi volných pracovních míst v členských státech sítě EURES (státy EU/EHP). Lidé zde mohou zadat svůj profesní životopis, nalézt veškeré informace o jiném státě, které jim umožní orientaci v jiném státě ve všech oblastech souvisejících se stěhováním do dané země EU.

Poskytování služeb EURES je v každém členském státě zajištěno pomocí EURES poradců. Tito poradci působí na pověřených úřadech práce v krajských městech ČR. Základní informace o nabídce sítě EURES zjistíme i na ostatních úřadech práce, kde působí kontaktní osoba pro EURES, která je schopna poskytnout informační materiály, informovat o portále a národní webové stránce EURES popř. podat kontakt vážným zájemcům o práci v jiném členském státě EU/EHP.⁴⁰

---

³⁸ POŘÍZKOVÁ, Hana (2008).

³⁹ *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004>.

⁴⁰ *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. EURES. Dostupné z WWW: <https://portal.mpsv.cz/eures/sit_eures>.

3.1.2 Zaměstnávání občanů třetích zemí

Zaměstnávání občanů třetích zemí se řídí § 85 – 101 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, který stanovuje podmínky pro zaměstnávání občanů třetích zemí. Občanem třetí země je fyzická osoba, která není státním občanem ČR, občanem EU/EHP a Švýcarska, ani jeho rodinným příslušníkem. Cizincem se stává i osoba bez státní příslušnosti.⁴¹ Jedině cizinci s trvalým pobytem mají z hlediska zaměstnání stejné právní postavení jako občané ČR s výjimkou povolání, kde se vyžaduje podle platných právních předpisů státní občanství⁴².

Trvalý pobyt může cizinec získat po pěti letech nepřetržité práce v České republice. Získání trvalého pobytu přináší cizincům ze třetích zemí změnu ve formě volného pobytu na trhu práce, tedy zaměstnávání cizinců na území ČR bez pracovního povolení. V souvislosti se zaměstnáním čerpá občan třetí země s trvalým pobytem výhody: stejná práva a stejné postavení jako občan ČR, včetně nároku na vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, dále má nárok na opatření aktivní politiky zaměstnanosti a má také nárok na podporu a jiné dávky v nezaměstnanosti.⁴³

Občané třetích zemí mají vízovou povinnost⁴⁴. Výjimku tvoří pouze občané států, se kterými má ČR uzavřenou dohodu o zrušení vízové povinnosti nebo pokud byla vízová povinnost zrušena nařízením vlády ČR. Na základě této dohody může občan pobývat na území ČR bez víza až tři měsíce. Z dohody jsou vyřazeni občané, kteří přijeli na území ČR za účelem výdělečné činnosti. A proto mají povinnost požádat o povolení k zaměstnání místně příslušný úřad práce a poté až požádat o udělení víza.

Pracovní povolení je v současnosti jediným možným druhem regulace zahraniční zaměstnanosti. Regulace zahraniční zaměstnanosti zahrnuje pouze občany třetích zemí, jež nemají na území ČR trvalý pobyt, a neomezuje tak pobyt ostatních cizinců.

Jestliže chce být cizinec ze třetí země přijat do zaměstnání na území ČR, musí mít platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu na území České republiky, anebo

---

⁴¹ *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Vymezení základních pojmů. Dostupné z WWW: <https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_cizincu/zz_vymezeni_pojmu>.

⁴² Státní občanství je požadováno u zaměstnání např. u Policie ČR, u Armády ČR apod.

⁴³ POŘÍZKOVÁ, Hana (2008).

⁴⁴ Vízum se rozumí povolení, jež umožňuje cizincům po dobu jeho platnosti (ode dne udělení víza do dne vyzačného ve vízu jako konec jeho platnosti) vstup a pobyt na území a vycestování z tohoto území.

musí být držitelem zelené karty⁴⁵ nebo modré karty. O vydání povolení k zaměstnání rozhoduje úřad práce a cizinec o něj žádá písemně zpravidla ještě před svým příchodem na území ČR, buď sám nebo prostřednictvím zaměstnavatele, u kterého bude zaměstnán.⁴⁶

Aby mohl zaměstnavatel zaměstnávat legálně občany třetích zemí na území ČR, musí nejdříve získat povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí. Při vydání povolení k zaměstnání musí být zohledněna situace na trhu práce a lze jej vydat pouze na volná pracovní místa, která nelze obsadit uchazeči o zaměstnání z ČR. Zaměstnavatel si může začít vybírat zahraniční pracovníky až po vydání rozhodnutí získávat zaměstnance ze zahraničí.

Dle zákona o zaměstnanosti pokládáme za zaměstnání i plnění běžných úkolů zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu obchodní společnosti nebo členem družstva či členem statutárního orgánu družstva. Od roku 2004 pro výkon této činnosti na našem území musí společníci obchodní společnosti a členové družstev získat pracovní povolení. Kvůli zneužívání těchto činností k obcházení podmínek zaměstnávání byla provedena změna právní úpravy, zvláště podmínek spojených s vydáváním pracovních povolení.⁴⁷

Mezi klady pracovního povolení patří početní a strukturální regulace zaměstnanosti cizinců v postavení zaměstnanců. Nesnadné získání pracovní povolení působí na zahraniční zaměstnanost tak, že přesunuje cizince do sféry živnostenského podnikání. Do záporů současného vydávání pracovního povolení spadá jeho omezení na jednoho zaměstnavatele a nutnost prodlužování co dva roky.⁴⁸

---

⁴⁵ Zelená karta umožňuje cizincům z vybraných třetích zemí (podle vyhlášky Ministerstva vnitra č. 461/2008 Sb.) získat povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR za účelem zaměstnání pro konkrétní pracovní místo.

⁴⁶ *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Dostupné z WWW:

<http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004>.

⁴⁷ POŘÍZKOVÁ, Hana (2008).

⁴⁸ POŘÍZKOVÁ, Hana (2008).

3.1.3 Podnikání cizinců

Cizinci mohou na území České republiky podnikat na základě zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Tento zákon umožňuje cizincům podnikat jako zahraniční fyzické osoby, které mohou na našem území zakládat právnické osoby nebo mohou na našem území zřizovat organizační složky svého podniku v zahraničí.

Za zahraniční fyzickou osobu se označují občané třetích zemí bez trvalého pobytu na území ČR. Podle živnostenského zákona nemají občané třetích zemí povinnost vlastnit povolení k pobytu za účelem podnikání při vydání živnostenského oprávnění, ale stačí jim pouze povolení k pobytu bez ohledu na účel pobytu, což je buď vízum k pobytu na 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu. Pokud plánuje cizinec provozovat živnost prostřednictvím organizační složky svého podniku, tak již nepotřebuje výše zmíněné vízum nebo povolení.⁴⁹

Zahraniční fyzická osoba nebo právnická osoba, která nemá bydliště na území ČR, ale vlastní vízum nebo povolení k dlouhodobému pobytu, může na území ČR provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako občan ČR.⁵⁰

Živnost⁵¹ může provozovat zahraniční fyzická osoba na území ČR, splní-li všeobecné a zvláštní podmínky provozování živnosti. **Všeobecné podmínky** musí splňovat každý podnikatel:

- dovršení věku 18 let,
- plná způsobilost k právním úkonům,
- bezúhonnost, která se prokazuje výpisem z Rejstříku trestů a nesmí být starší než 3 měsíce,
- předložení dokladu o tom, že fyzická osoba, které podnikala nebo podniká na území ČR, nemá daňové nedoplatky ani nedoplatky na platbách pojistného na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

⁴⁹ *Bussines center* [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>>.

⁵⁰ *Bussines center* [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>>.

⁵¹ Živností se rozumí soustavná činnost, kterou na základě živnostenského oprávnění provozuje samostatně fyzická nebo právnická osoba na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

Zvláštními podmínkami jsou odborná nebo jiná způsobilost a další požadavky týkající se provozování živnosti.⁵²

Existují dva druhy živností:

- **ohlašovací**, pokud cizinci splní stanovené podmínky pak mohou být provozovány na základě ohlášení,
- **koncesované**, které smějí být provozovány na základě koncese.⁵³

Stejné právní postavení jako občané ČR vlastníci živnostenské oprávnění mají také občané EU/EHP a Švýcarska, cizinci s trvalým pobytem a azylanti. Vznik živnostenského oprávnění nastává u této skupiny cizinců: dnem ohlášení nebo nabytím právní moci rozhodnutí o udělení koncese.

Živnostenský úřad na základě splnění podmínek pro provozování živnosti vydává výpis zahraničním fyzickým osobám, které pochází ze třetích zemí. Od doručení tohoto výpisu začíná běžet 90-ti denní lhůta, ve které musí cizinec podat návrh na zápis do Obchodního rejstříku. Živnostenské oprávnění vzniká až dnem zápisu do Obchodního rejstříku, které vedou krajské soudy.⁵⁴

Opis živnostenského listu nebo výpis z něj zasílá živnostenský úřad, popřípadě jiným způsobem sdělí údaje o živnosti podnikateli, místně příslušnému správci daně vykonávajícímu správu daně z příjmů a Českému statistickému úřadu, dále úřadu práce a příslušné správě sociálního zabezpečení, orgánu nebo organizaci, které vede registr všech pojištěnců všeobecného zdravotního pojištění.

Jestliže dojde ke zrušení živnostenského oprávnění zahraničních osob a právnických osob založených cizinci, uvědomí živnostenský úřad také místně příslušné orgány cizinecké a pohraniční policie.

Mnoho občanů třetích zemí se vyhýbá povinnosti získat od úřadu práce pracovní povolení prostřednictvím podnikání na základě živnostenského oprávnění, protože při získání

---

⁵² *Bussines center* [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>>.

⁵³ *Bussines center* [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>>.

⁵⁴ *Bussines center* [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>>.

živnostenského oprávnění není ověřována situace na trhu práce, která je zkoumána při zaměstnávání cizinců. Tento typ ekonomické aktivity je stále více atraktivní volbou kvůli menší závislosti na zaměstnavateli a možnosti podle potřeby měnit práce, případně kombinovat více „zaměstnání“. Výhody podnikání jsou spatřovány oproti zaměstnaneckému poměru ve větší flexibilitě migrujícího na trh práce a také v tom, že je méně striktně vázána na povolení k pobytu, na druhou stranu je však spojen s většími náklady a požaduje aktivnější zapojení migranta ve smyslu hledání výdělků, protože nezávisle na tom, zda má či nemá zakázky, musí hradit sociální a zdravotní pojištění.

Celkový počet cizinců s živnostenským oprávněním tvoří občané EU/EHP a Švýcarska, cizinci s trvalým pobytem, azylanti a cizinci s pobytem na území ČR mající živnostenské oprávnění.

3.2 Postavení podnikajících cizinců na trhu práce v ČR

V této kapitole budeme věnovat pozornost cizincům podnikajícím na základě živnostenského oprávnění. Nejdříve se zaměříme na jejich podíl na celkových ekonomických aktivitách, vývoj a strukturu podle pohlaví, poté se orientujeme na jejich rozložení v rámci regionů (NUTS 2) a krajů (NUTS 3). A nakonec následuje analýza cizinců přicházejících do ČR podle zemí původu, které rozdělujeme na země EU a tzv. „třetí země“.

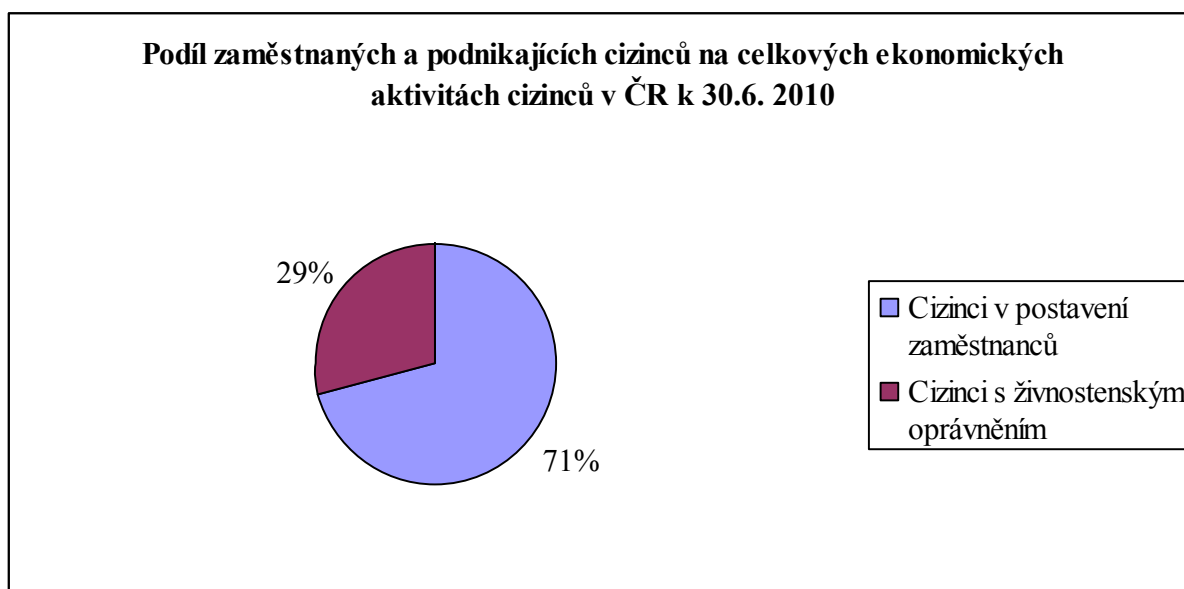
Česká republika se postupem času stala imigrační zemí, i když se takto na začátku 90. let 20. století neoznačovala. Imigrační zemí se stala v důsledku populační krize, která přispěla na přelomu tisíciletí k tvorbě cílené výběrové imigrační politiky. Populační krize úzce souvisí se stárnutím obyvatel a očekávanými budoucími deficity v populačním růstu, jež dopomohly k vytvoření politiky směřující zabezpečení budoucích potřeb trhu práce a fungování důchodových, zdravotních i sociálních systémů.

Průběhem času se mění i struktura účelů pobytu cizinců. Zvyšuje se počet cizinců, kteří přišli do ČR z ekonomických důvodů (za výdělkem), ale také těch, kteří sloučili své rodiny, a těch, kteří odešli ze země původu za účelem usídlení. Zaměstnání zůstává na první příčce mezi ostatními účely pobytu. Po vstupu ČR do EU se zvýšili nejrychleji tyto účely pobytu: usídlení (povolení k trvalému pobytu), podnikání na živnostenský list, sloučení

rodiny a studium a praxe. Ostatní účely pobytu se nijak výrazně nezvýšily. V práci se zabýváme dále jenom cizinci, kteří podnikají na základě živnostenského oprávnění a jejich podrobnou analýzou.

V polovině roku 2010 bylo evidováno na trhu práce v ČR celkem 307 907 cizinců. Celkovým ekonomickým aktivitám cizinců dominují cizinci v postavení zaměstnanců, jejichž podíl k 30. 6. 2010 činil 218 462 cizinců (71 %). Zbytek 89 445 cizinců (29 %) podnikalo na základě živnostenského oprávnění.

Graf 3.1: Podíl zaměstnaných a podnikajících cizinců na celkových ekonomických aktivitách cizinců v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

V následujícím grafu 3.2 vidíme rostoucí trend počtu cizinců s platným živnostenským oprávněním, což svědčí o tom, že cizinci se zapojují stále více do tzv. „švarcsystému“⁵⁵, který stále přežívá, i když je v rozporu se současnými právními předpisy.

Zaměstnanost cizinců s živnostenským oprávněním má stoupající tendenci s dvěma přerušeními. První z nich nastalo v roce 1998, kdy bylo výrazné snížení počtu cizinců s živnostenským oprávněním až o třetinu (o 18 567) oproti roku předcházejícímu. Pokles nastal v důsledku novely živnostenského zákona z roku 1995, jež stanovila podnikatelům

⁵⁵ Pojmem „švarcsystém“ se rozumí mechanismus, který se vyhýbá vysokým odvodům na sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců. Jde v podstatě o formu skrytého zaměstnání osob, kdy osoby podnikají na základě živnostenského oprávnění a jsou najímány na závislé práce, které nenesou znaky svobodného podnikání.

z řad cizinců přísnější podmínky při předkládání zákonem stanovených dokladů. Podnikající cizinci na území ČR měli povinnost dodat nové doklady ke stávajícím živnostenským oprávněním. Ti kdo nedoložili potřebné doklady, museli ukončit podnikání na území ČR. Většina z nich se tak uchýlila k nelegálnímu podnikání.

V roce 1999 poté následuje prudký růst na úroveň 58 386. K další novelám živnostenského zákona došlo v roce 1999 a v roce 2002, tak došlo ke snížení počtu cizinců s živnostenským oprávněním. Novela zpřísnila podmínky pro získání dlouhodobého víza za účelem podnikání a na druhou stranu občané z 15 zemí EU mohli podnikat na základě své příslušnosti k EU. Od roku 2003 do roku 2006 pozorujeme mírný růst živnostenských oprávnění cizinců.

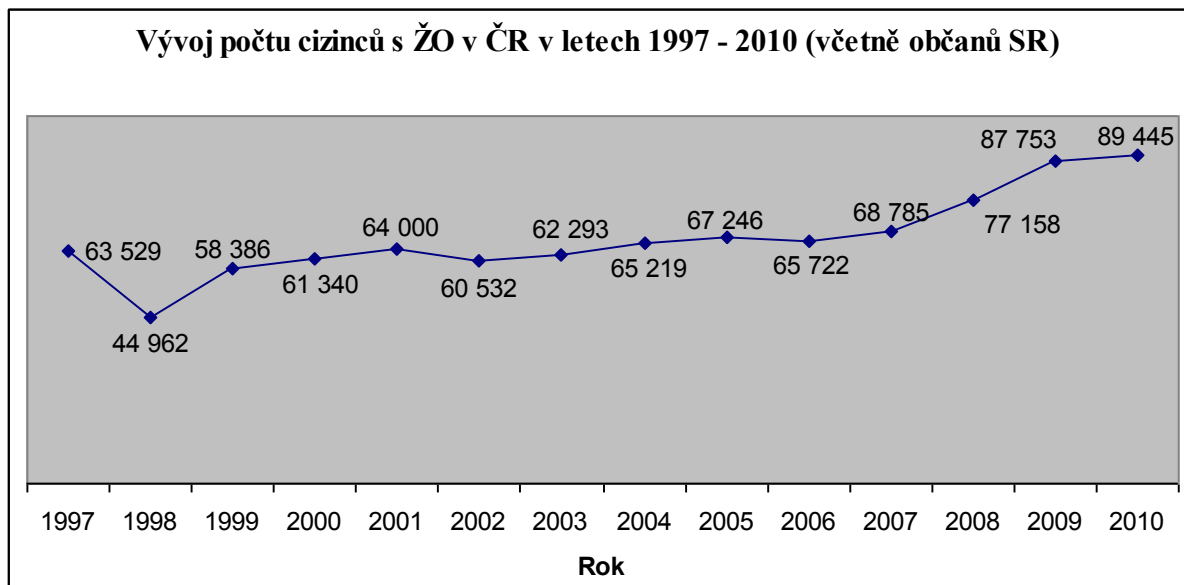
V květnu 2004 se stala ČR členem EU, a vstoupila v platnost další významná novela živnostenského zákona, jež zrovnoprávnila postavení občanů EU s občany ČR a tak již nemuseli občané EU předkládat potřebné dokumenty či prokazovat odbornou způsobilost. V roce 2006 dochází k další změně, kdy cizinci s živnostenským oprávněním nemají povinnost předkládat povolení k pobytu za účelem podnikání, ale stačí jim pouze povolení k dlouhodobému pobytu bez ohledu na účel pobytu.

V roce 2007 se zvyšuje počet cizinců s živnostenským oprávněním na 68 785 a od tohoto roku nastává prudký růst až na hranici 89 445 v roce 2010, což znamená zvýšení skoro o polovinu oproti roku 1998, kdy bylo 44 962 cizinců s živnostenským oprávněním. Je patrná větší flexibilita u cizinců podnikajících na základě živnostenského oprávnění nežli u cizinců s povolením k zaměstnání, protože ti jsou vázáni na určité pracovní místo u konkrétního zaměstnavatele.⁵⁶

---

⁵⁶ Český statistický úřad [online]. 2011, [cit. 2011-03-21]. Zaměstnanost - popis aktuálního vývoje. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_zamestnanost-popis_aktualniho_vyvoje>.

Graf 3.2: Vývoj počtu cizinců s ŽO v ČR v letech 1997 – 2010 (včetně občanů SR)

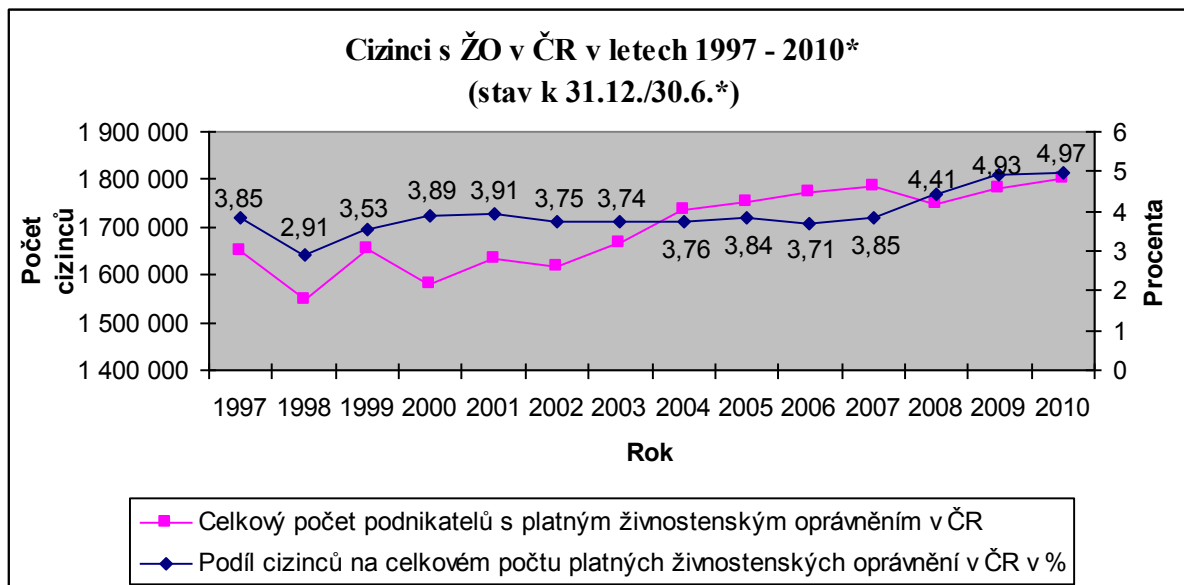
Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

Následující graf 3.3 popisuje vývoj počtu cizinců s živnostenským oprávněním v ČR v letech 1997-2010. Celkový počet podnikatelů s platným živnostenským oprávněním střídavě klesal a rostl v letech 1997-2002. Jejich počet v roce 1997 byl 1 648 782. Od roku 2003 lze pozorovat výrazný růst, který skončil v roce 2007 na úrovni 1 787 057. V roce 2008 mírně klesl na hranici 1 749 770. Poté začal znovu růst až hladinu 1 800 546 v roce 2010.

Dále je v grafu 3.3 vyznačena křivka podílu cizinců na celkovém počtu platných živnostenských oprávnění, uvedená v procentech. Zpočátku křivka do roku 1998 klesala na úroveň 2,91 % a poté rostla až do roku 2001 na úroveň 3,91 %. V roce 2002 křivka klesla na 3,75 % a posléze více méně kolísala v intervalu 3,74 % až 3,85 % do roku 2007. Náhlý vzestup živnostenského podnikání byl patrný v roce 2007, kdy vzrůstala poptávka po zahraniční pracovní síle a forma podnikání na živnostenský list umožňovala rychle získat potřebnou flexibilní pracovní sílu v určitých segmentech trhu práce. Růst se zastavil na 4,97 % k 30.6. 2010. Křivka koresponduje s křivkou vývoje počtu cizinců s živnostenským oprávněním. Výjimku tvoří pouze roky 2004 a 2006, kdy podíl cizinců na živnostenských oprávněních klesl a celkový počet podnikatelů v ČR rostl.

Celkový počet podnikatelů v ČR a podíl podnikajících cizinců mají rostoucí trend.

Graf 3.3: Cizinci s ŽO v ČR v letech 1997-2010* (stav k 31.12./30.6.*)

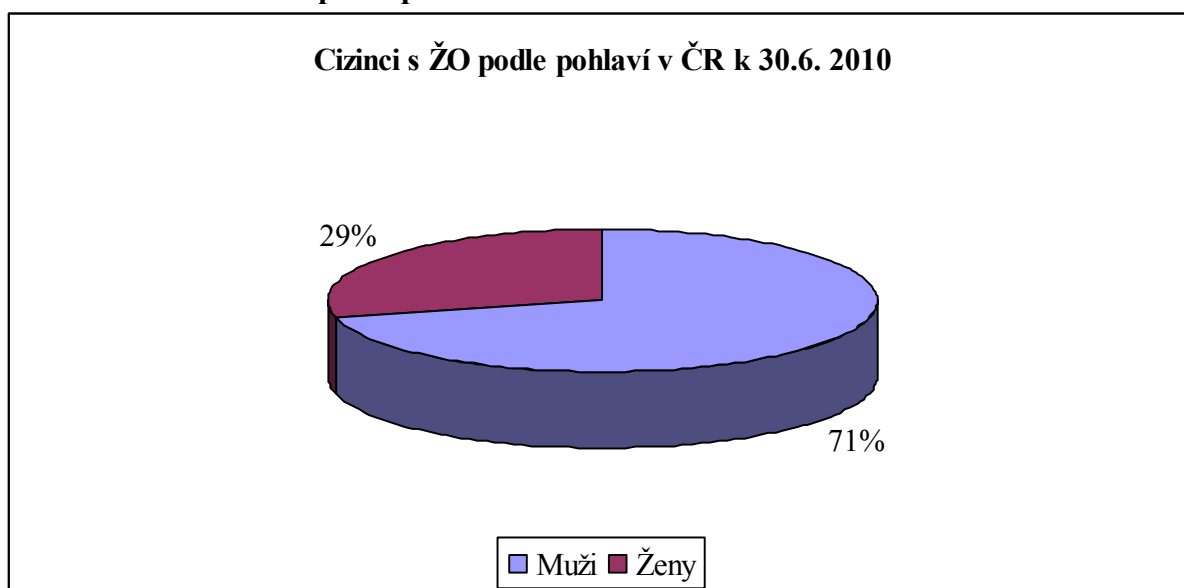

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

Na dalším grafu 3.4 vidíme cizince s živnostenským oprávněním podle pohlaví. Vidíme, že podíl mužů 71 % (63 485) je podstatně větší než podíl žen 29 % (25 960), ale počet žen se oproti roku 2006 zvýšil.

Od roku 2006 se začal mírně zvyšovat počet cizinek (18 969; 28,86 %) podnikajících na živnostenský list. To má za následek především rostoucí ekonomická emancipace žen.

Graf 3.4: Cizinci s ŽO podle pohlaví v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV, 2010 (vlastní zpracování).

3.2.1 Cizinci s živnostenským oprávněním podle regionů (NUTS 2) a krajů (NUTS 3)

Jednotlivé regiony a kraje v ČR mají různé počty cizinců s živnostenským oprávněním. Počty cizinců se odvíjí od hospodářského a průmyslového rozvoje v těchto oblastech a tento rozvoj pak udává možnosti pro podnikání. Migrace cizinců s živnostenským oprávněním se koncentruje do větších měst, ale také do příhraničních oblastí, kde hrají hlavní roli lepší příležitosti pro živnostenské podnikání.

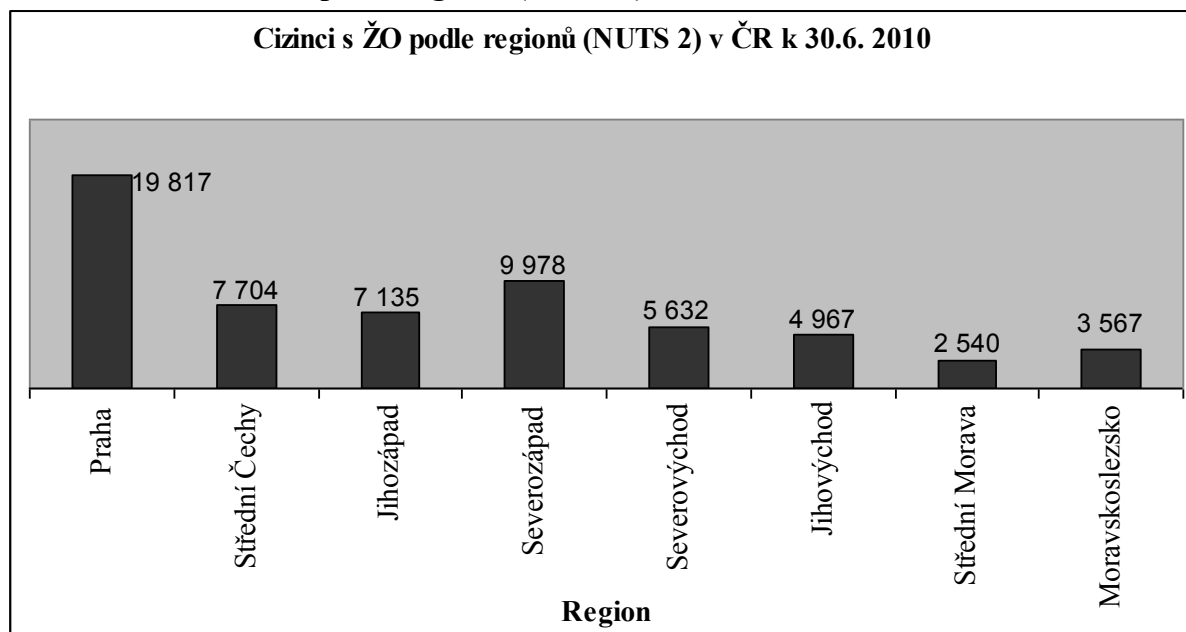
3.2.1.1 Rozložení cizinců s živnostenským oprávněním podle regionů (NUTS 2)

V grafu 3.5 vidíme rozložení cizinců s živnostenským oprávněním podle uzemní jednotky NUTS 2, což jsou sdružené kraje. V České republice je těchto sdružených krajů celkem osm.

Nejvyšším počet cizinců s živnostenským oprávněním 23 264 je v regionu Praha, jehož území tvoří hlavní město Praha, a které je také krajem (NUTS 3). Dále se vyskytuje druhý nejvyšší počet cizinců s živnostenským oprávněním v regionu Severozápad 14 150. Vysoký výskyt cizinců s živnostenským oprávněním v regionu Severozápad, který je tvořen územím krajů Karlovarského a Ústeckého, lze vysvětlit sousedstvím s Německem a příhodnými podmínkami pro živnostenské podnikání v tomto regionu. Na dalším místě s počtem 13 113 se umístil region Jihozápad, jež je tvořen územím krajů Jihočeského a Plzeňského. Regiony Severozápad a Jihozápad se nacházejí v příhraničních oblastech ČR, a proto se zde vyskytují cizinci s živnostenským oprávněním, kteří zde podnikají. Region Severozápad sousedí s Německem a region Jihozápad sousedí s Německem a Rakouskem.

Po těchto třech nejpočetnějších regionech, co se týče cizinců s živnostenským oprávněním, následují regiony: Střední Čechy (11 128), Jihovýchod (9 391), Severovýchod (9 326), Moravskoslezsko (5 306) a Střední Morava (3 767). I když je region Moravskoslezsko příhraniční a sousedí s Polskem a Slovenskem, tak díky svým strukturálním potížím není až tak lákavým místem pro cizince s živnostenským oprávněním jako např. region Severozápad a Jihozápad.

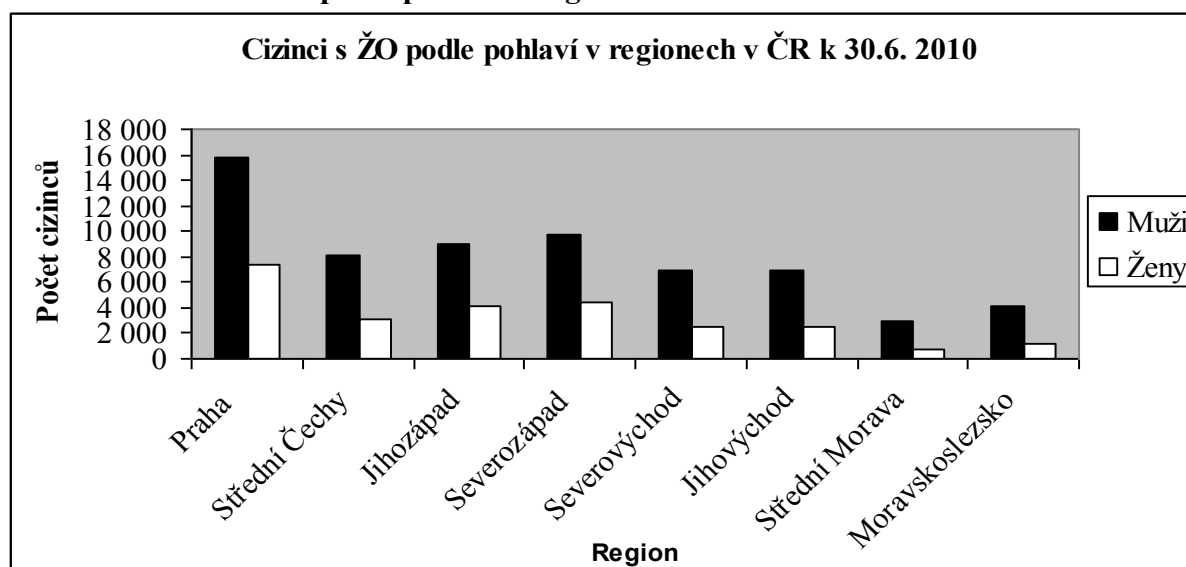
Graf 3.5: Cizinci s ŽO podle regionů (NUTS 2) v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV, 2010 (vlastní zpracování).

Dále jsou vyobrazeni cizinci s živnostenským oprávněním podle pohlaví v regionech v ČR k 30. 6. 2010 v grafu 3.6. Největší počet mužů 15 822 je v regionu Praha. Druhý se umístil region Severozápad s 9 727 muži. Třetí místo má region Jihozápad s 8 971 muži. Čtvrté místo obsadil region Střední Čechy s 8 080 muži. Na dalších pozicích byli regiony: Jihovýchod, Severovýchod, Moravskoslezsko a Střední Morava. Stejné pořadí (od nejvyššího počtu po nejnižší) jako muži mají i ženy.

Graf 3.6: Cizinci s ŽO podle pohlaví v regionech v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV, 2010 (vlastní zpracování).

Tabulka 3.2 zobrazuje vývoj počtu cizinců v letech 2000 až 2010 v ČR a potvrzuje trvale vzrůstající trend ve všech třech nejpočetnějších regionech, kterými jsou Praha, Severozápad a Jihozápad.

Tab. 3.2: Vývoj počtu cizinců s ŽO v regionech v ČR v letech 2000 – 2010* (stav k 31.12./30.6.*)

Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Praha	19 817	23 411	21 585	21 505	21 836	21 405	18 113	18 919	20 682	22 834	23 264
Střední Čechy	7 704	7 622	7 011	6 913	7 393	6 841	7 845	7 553	8 698	10 797	11 128
Jihozápad	7 135	6 750	6 402	6 518	6 981	8 200	7 750	8 339	9 803	12 950	13 113
Severozápad	9 978	9 369	9 338	9 872	10 455	10 709	11 412	12 404	14 587	14 360	14 150
Severovýchod	5 632	4 990	4 806	5 224	5 632	5 935	6 577	6 950	7 599	8 875	9 326
Jihovýchod	4 967	5 504	5 291	5 768	6 209	7 246	7 012	7 369	7 879	9 064	9 391
Střední Morava	2 540	2 838	2 764	2 924	3 037	3 241	3 100	3 299	3 425	3 655	3 767
Moravskoslezsko	3 567	3 516	3 335	3 569	3 676	3 669	3 913	3 892	4 494	5 218	5 306

Zdroj: Horáková, M. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VUPSV, 2010 (vlastní zpracování).

3.2.1.2 Rozložení cizinců s živnostenským oprávněním podle krajů (NUTS 3)

V grafu 3.7 jsou zachyceni cizinci s živnostenským oprávněním podle krajů k 30.6. 2010. Na prvním místě se umístil kraj Praha s 23 264 cizinci s živnostenským oprávněním. Praha patří trvale k hlavním cílům většiny cizinců s živnostenským oprávněním, což svědčí o tom, že Praha je multikulturní město. Cizinci zde bydlí převážně kvůli mnoha pracovním příležitostem a mají zde sídla velké mezinárodní společnosti, s kterými mohou cizinci spolupracovat.

Významné bylo i zastoupení cizinců s živnostenským oprávněním (11 128) ve Středočeském kraji, který sousedí s krajem Praha, a má v podstatě stejné předpoklady pro usídlení cizinců s živnostenským oprávněním jako kraj Praha.

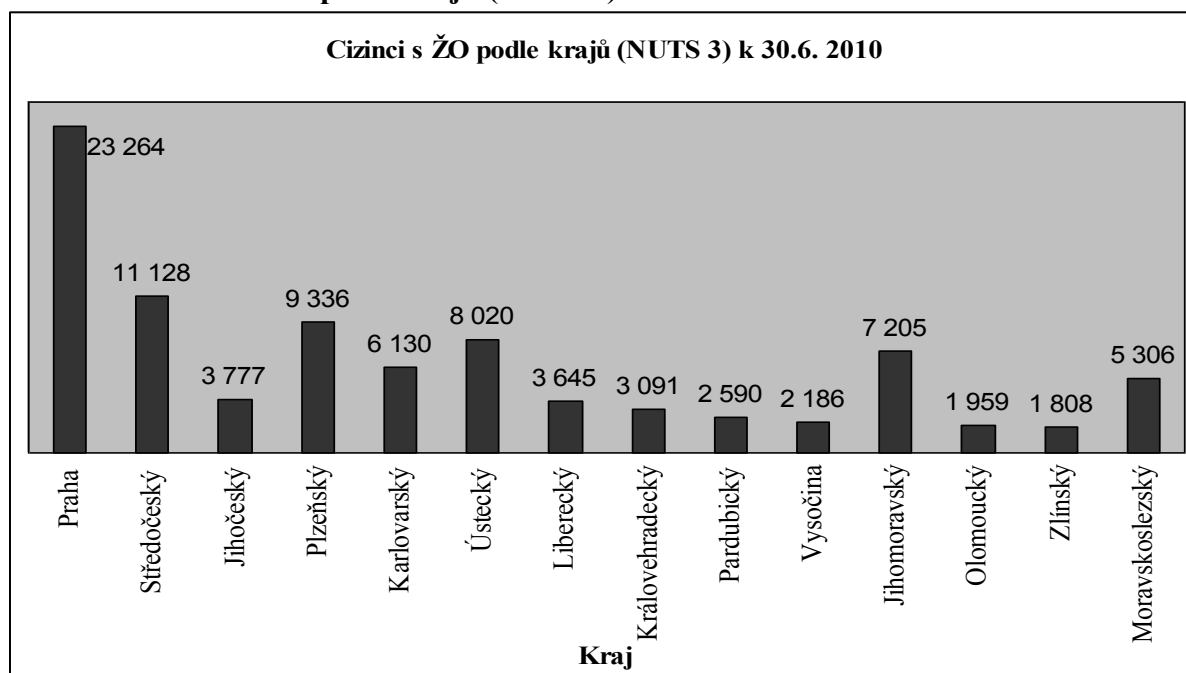
Třetí místo obsadil Plzeňský kraj s 9 336 cizinci, čtvrté místo zaujal Ústecký kraj s 8 020 cizinci a na pátém místě skončil Jihomoravský kraj s 7 205 cizinci. Tyto kraje se nachází z geografického pohledu v příhraničních oblastech ČR, a proto mají také vyšší počet cizinců s živnostenským oprávněním, kteří mohou dojíždět do ČR ze sousedních zemí ČR, jež jsou také součástí Evropské unie.

Další místa obsadily kraje: Karlovarský (6 130), Moravskoslezský (5 306), Jihočeský (3 777), Královehradecký (3 091), Pardubický (2 590), Vysočina (2 186), Olomoucký (1 959) a Zlínský (1 808).

Nejvyšší počet cizinců s živnostenským oprávněním byl ve Středočeském kraji v okresech: Mladá Boleslav (2 336), Praha-východ (1 872), Praha-západ (1 224). Dále se umístili v podstatě všechna krajská města, která jsou zároveň okresy, v pořadí v jakém byli seřazeni od nejvyššího po nejnižší cizinci s živnostenským oprávněním podle krajů. Výjimku tvoří pouze Ústecký kraj, kde není největší počet cizinců s živnostenským oprávněním v krajském městě, ale ve městech Děčín (1 657), Teplice (1 601) a za nimi následuje krajské město Ústí nad Labem (1 394) a Chomutov (1 375).

Tyto okresy jsou jednoznačně významnými centry hospodářského, kulturního a společenského života a přináší tak dostatek příležitostí pro podnikání.

Graf 3.7: Cizinci s ŽO podle krajů (NUTS 3) k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV, 2010 (vlastní zpracování).

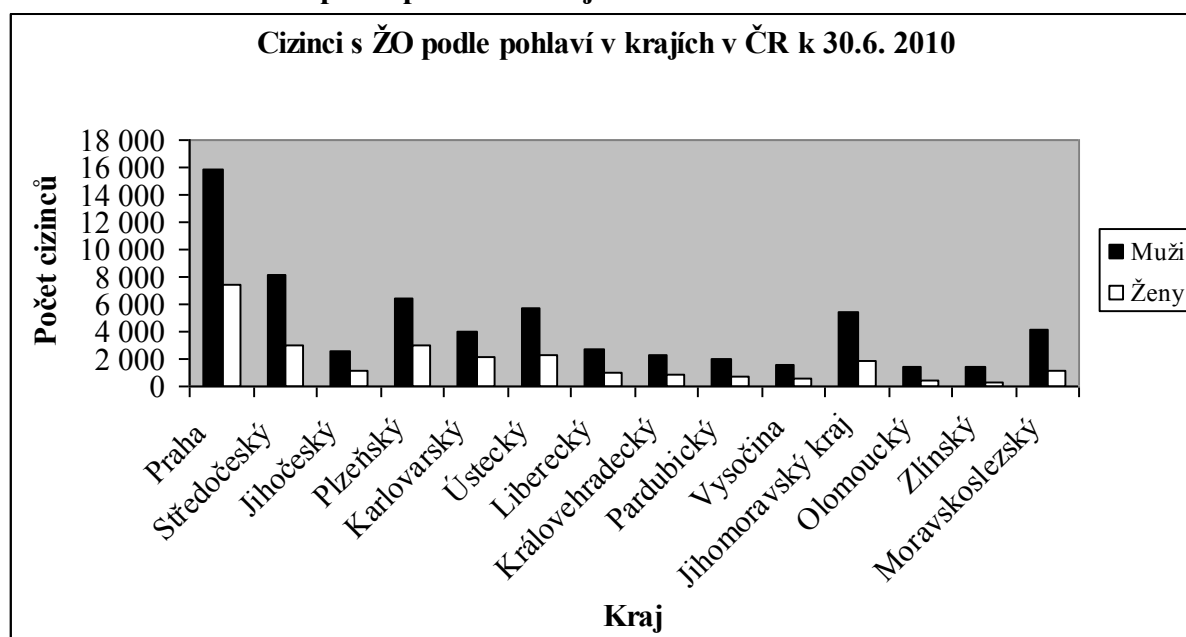
Další graf 3.8 zachycuje cizince s živnostenským oprávněním podle pohlaví v jednotlivých krajích v ČR. Lze pozorovat, že počet mužů převyšuje počet žen ve všech krajích. Nejvyšší počty mužů s živnostenským oprávněním jsou v krajích, kde jsou nejvyšší počty cizinců s živnostenským oprávněním, jejichž počty jsou uvedeny v předcházejícím

grafu. Kraj Praha, Středočeský a Moravskoslezský mají stejné počty mužů a žen jako v rozdělení regionů podle pohlaví, protože jejich územní plocha se shoduje s plochou kraje, jejichž název je obsažen i v názvu regionu.

Na prvním místě se umístil kraj Praha s počtem 15 822 mužů a 7 442 žen. Druhé místo obsadil Středočeský kraj s počtem 8 080 mužů a 3 048 žen. Třetí místo zaujal kraj Plzeňský s počtem 6 384 mužů a 2 988 žen.

Dále se umístili v následujícím pořadí s nejvyšším počtem mužů tyto kraje: Ústecký, Moravskoslezský, Karlovarský, Jihomoravský, Liberecký, Královehradecký, Jihočeský, Pardubický, Vysočina, Olomoucký a Zlínský. Po krajích Praha, Středočeský a Plzeňský s nejvyšším počtem mužů následují s nejvyššími počty žen tyto kraje: Ústecký, Karlovarský, Jihomoravský, Moravskoslezský, Jihočeský, Liberecký, Královehradecký, Pardubický, Vysočina, Olomoucký a Zlínský.

Graf 3.8: Cizinci s ŽO podle pohlaví v krajích v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

Tabulka 3.3 zobrazuje vývoj cizinců s živnostenským oprávněním podle krajů v ČR v letech 2000 – 2010, a potvrzuje tak nejvyšší počet cizinců v kraji Středočeském a Praha. V roce 2000 byl na třetím místě v počtu cizinců Ústecký kraj, jež si držel třetí pozici do roku 2003, kdy jej vystřídal Karlovarský kraj. Rok 2004 zas znamenal změnu zpět k Ústeckému

kraji, který si udržel tuto pozici až do roku 2008. A v roce 2009 převzal třetí pozici v nejvyšším počtu cizinců s živnostenským oprávněním kraj Plzeňský, který si drží svou pozici i v roce 2010

Tab. 3.3: Vývoj počtu cizinců s ŽO podle krajů v ČR v letech 2000 – 2010* (stav k 31.12./30.6.*)

Kraj	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Praha	19 817	23 411	21 585	21 505	21 836	21 405	18 113	18 919	20 682	22 834	23 264
Středočeský	7 704	7 622	7 011	6 913	7 393	6 841	7 845	7 553	8 689	10 797	11 128
Jihočeský	2 716	2 665	2 564	2 606	2 692	3 090	2 942	2 986	3 269	3 662	3 777
Plzeňský	4 419	4 085	3 838	3 912	4 289	5 110	4 808	5 411	6 534	9 288	9 336
Karlovarský	4 490	4 536	4 603	5 027	5 222	5 200	5 255	5 702	6 574	6 225	6 130
Ústecký	5 488	4 833	4 735	4 845	5 233	5 509	6 157	6 702	8 013	8 135	8 020
Liberecký	2 100	1 884	1 849	1 954	2 185	2 324	2 612	2 755	3 124	3 507	3 645
Královohradecký	1 836	1 634	1 610	1 864	2 021	2 107	2 289	2 474	2 607	2 977	3 091
Pardubický	1 696	1 472	1 347	1 406	1 426	1 504	1 676	1 721	1 868	2 391	2 590
Vysočina	894	842	867	976	1 096	1 463	1 350	1 468	1 794	2 142	2 186
Jihomoravský	4 073	4 662	4 424	4 792	5 113	5 783	5 662	5 901	6 085	6 922	7 205
Olomoucký	1 186	1 394	1 322	1 377	1 477	1 661	1 576	1 740	1 802	1 906	1 959
Zlínský	1 354	1 444	1 442	1 547	1 560	1 580	1 524	1 559	1 623	1 749	1 808
Moravskoslezský	3 567	3 516	3 335	3 569	3 676	3 669	3 913	3 892	4 494	5 218	5 306

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

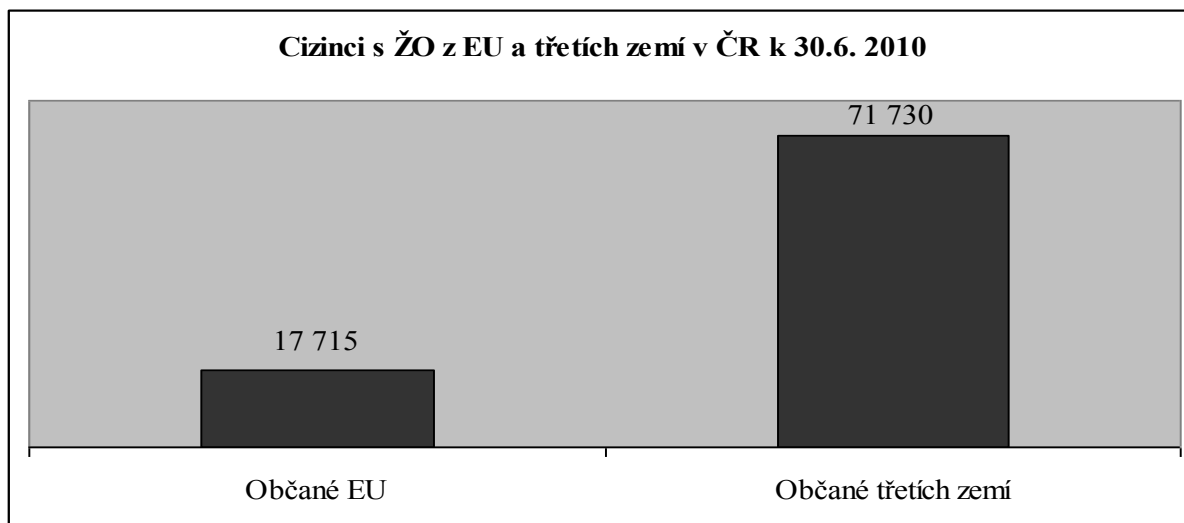
3.2.2 Cizinci s živnostenským oprávněním z EU a třetích zemí

Celkový počet cizinců s živnostenským oprávněním (89 445) se skládá z 17 715 (20 %) občanů EU a 71 730 (80 %) občanů třetích zemí.

Převládají podnikatelé ze třetích zemí především z bývalých socialistických zemí, kteří využívají podnikání, aby mohli v ČR pracovat. Ti se setkávali často s problémy při získávání pracovního povolení, většinou na málo placené nekvalifikované či nízko kvalifikované práce.

Podíl živnostenských podnikatelů z řad občanů EU je trvale velmi nízký, díky snadnému přístupu na trh práce ČR.

Graf 3.9: Cizinci s ŽO z EU a třetích zemí v ČR k 30.6. 2010

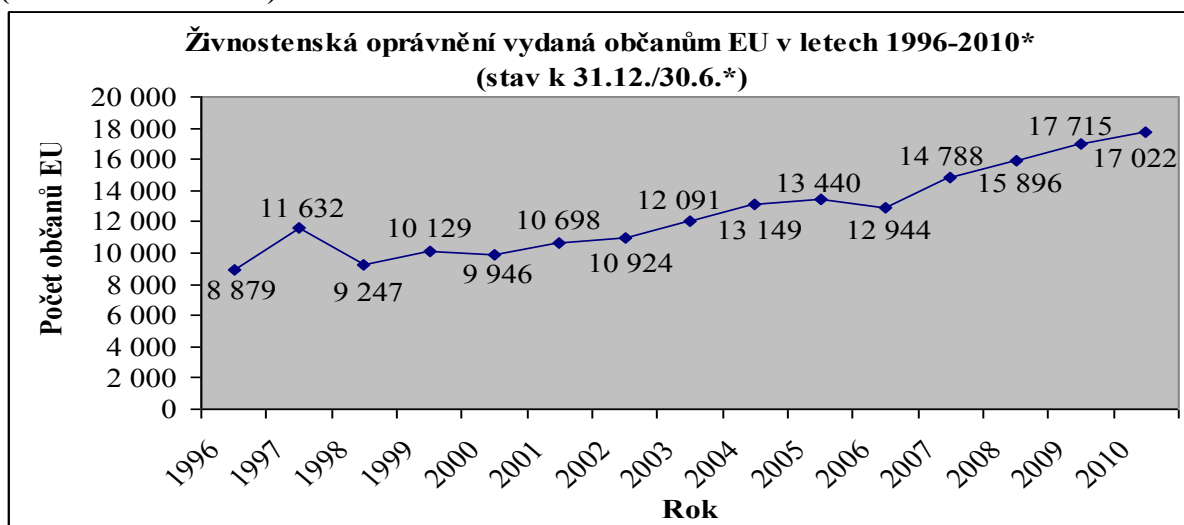

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

3.2.2.1 Cizinci s živnostenským oprávněním z EU

Vývoj zaměstnanosti občanů EU s živnostenským oprávněním má rostoucí tendence od roku 1998 s mírným poklesem v roce 2000. Rok 2006 byl ve znamení ochladnutí zájmu o živnostenské oprávnění. Jak občané EU tak ze třetích zemí s živnostenským oprávněním mají vzrůstající tendenci od roku 1998 s tím rozdílem, že legislativní změny v roce 2002 se více projevily u občanů ze třetích zemí.

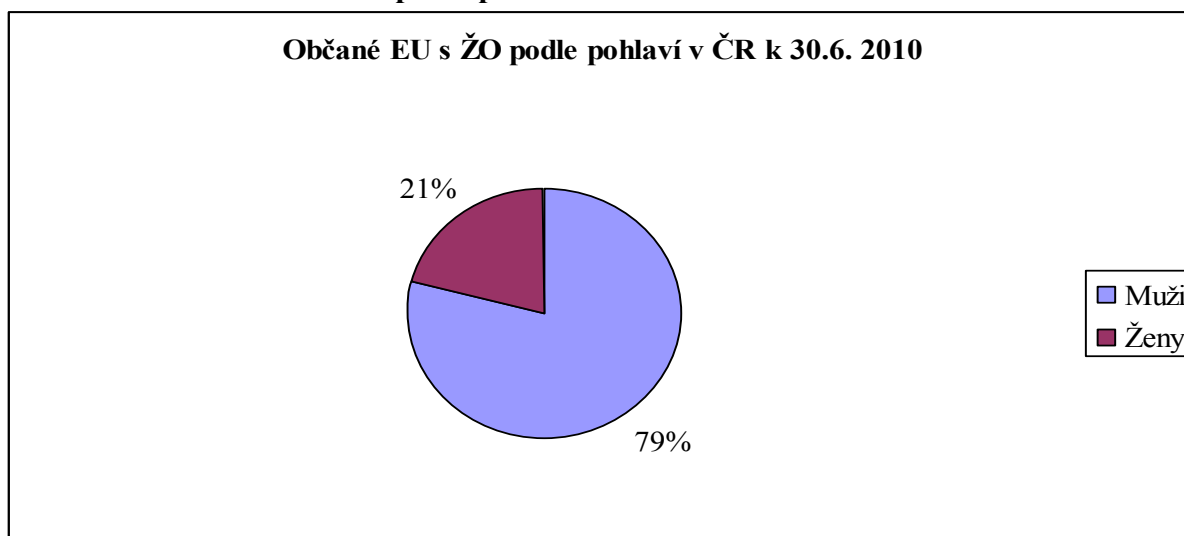
Graf 3.10: Živnostenská oprávnění vydaná občanům EU v letech 1996-2010* (stav k 31.12./30.6.*)

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

Občané EU se podle pohlaví skládají z 21 % žen (14 046) a 79 % mužů (3 669).

Graf 3.11: Občané EU s ŽO podle pohlaví v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

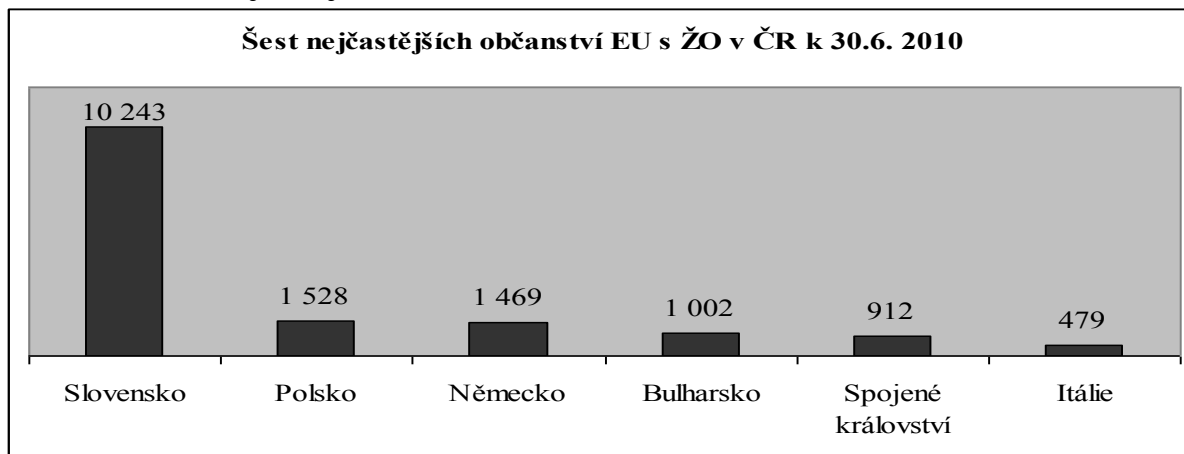
Cizinci z EU s živnostenským oprávněním jsou v ČR nejpočetněji zastoupeni ze Slovenska (10 243;66 %), které sousedí s ČR a je také součástí EU stejně jako ČR. V ČR žije početná komunita ze Slovenska také díky tomu, že Slovensko a ČR tvořili do roku 1993 jeden stát.

Výrazně méně cizinců s živnostenským oprávněním je pak z Polska (1 528;10 %). Za ním zaujalo těsnou pozici Německo (1 469;9 %), dále jsou to pak Bulharsko (1 002;6 %), Spojené království (912;6 %) a Itálie (479;3 %).

Slovensko a Polsko má geografickou a kulturní blízkost k ČR, jež však tvoří jedny z mála hlavních faktorů migrace do ČR. Migrace z těchto zemí se objevovala již před rokem 1989 v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci. Vysoký podíl cizinců s živnostenským oprávněním především ze Slovenska, zvyšuje fakt, že v EU existuje volný pohyb osob.

Graf 3.12: Šest nejčastějších občanství EU s ŽO v ČR k 30.6. 2010

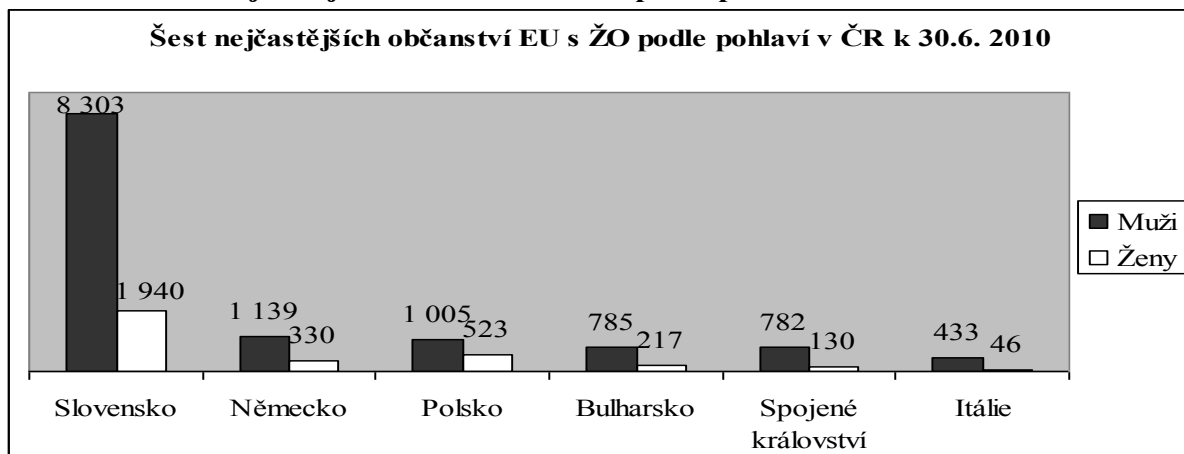

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

V následujícím grafu 3.13 vidíme, že výrazně převažují muži v řadách cizinců s živnostenským oprávněním ve všech již zmíněných zemích. I když je Německo na třetím místě v počtu cizinců s živnostenským oprávněním, v počtu mužů se posunulo před Polsko, které bylo na druhé pozici. Jinak podle pohlaví zauímají muži stejnou pozici jako podle zemí, z kterých přichází do ČR nejvíce cizinců za účelem živnostenského podnikání.

Největší zastoupení mají ženy ze Slovenska (1940), protože odtud pochází nejvíce cizinců s živnostenským oprávněním, jak můžeme vidět na předchozím grafu. Na druhém místě se umístilo Polsko (523). Následuje Německo (330), Bulharsko (217), Spojené království (130) a Itálie (46). Je to tedy stejné pořadí jako podle nejčastějších občanství EU s živnostenským oprávněním z grafu 3.12.

Graf 3.13: Šest nejčastějších občanů EU s ŽO podle pohlaví v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

Následující tabulka 3.4 zobrazuje vývoj zaměstnanosti na základě živnostenského oprávnění u šesti nejhojněji se vyskytujících občanství z EU.

V průběhu let 2000 – 2010 je zjevný postupný nárůst živnostenských oprávnění ve všech zemích kromě Bulharska, kde byl v roce 2004 zaznamenán počet Bulharů 1 113, a od tohoto roku jejich počet neustále klesal až do roku 2010, kdy se jejich počet konečně opět navýšil na úroveň 1 002.

V ostatních zemích EU došlo k nárůstu počtu cizinců s živnostenským oprávněním oproti roku 2000 v následujícím pořadí Slovensko o 3 573, Německo o 632, Spojené království o 617, Polsko o 495, Itálie o 216. Nejvyšší nárůst evidujeme u občanů ze Spojeného království, kdy byl růst více než čtyřnásobný a pokles byl zaznamenán u již zmiňovaného Bulharska.

Nejvyšší absolutní počty převládají u zaměstnanosti na základě živnostenského oprávnění ze Slovenska, Polska, Německa, kde byly zaznamenány absolutně nejvyšší růsty živnostenských oprávnění po roce 2003.

Tab. 3.4: Vývoj počtu cizinců s ŽO z EU v ČR v letech 2000 - 2010* (stav k 31.12./30.6.*)

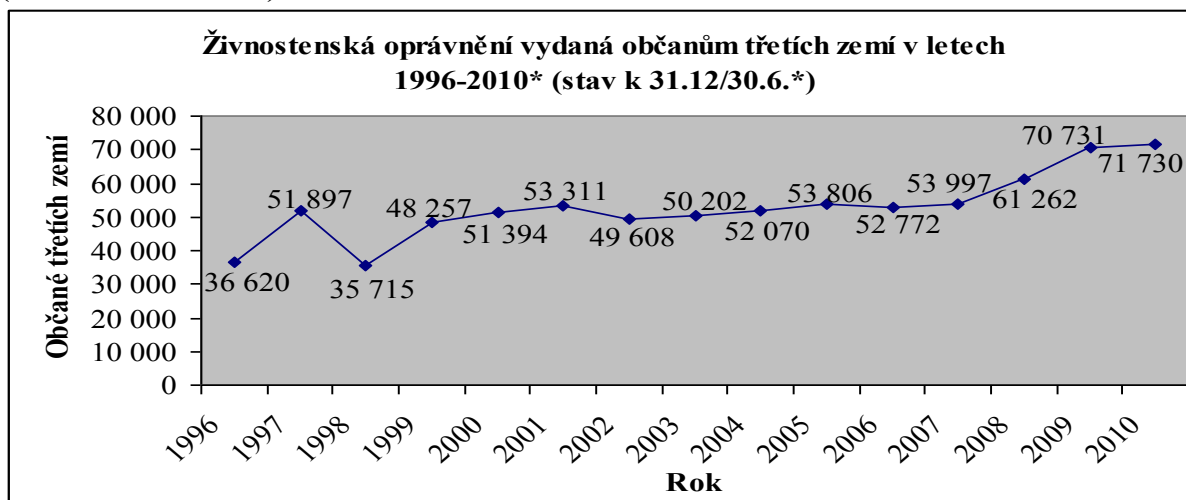
Rok	Slovensko	Polsko	Německo	Bulharsko	Spojené království	Itálie
2000	6 670	1 033	837	1 174	295	263
2001	7 051	1 051	940	1 123	352	303
2002	7 175	1 081	949	1 004	392	307
2003	8 123	1 126	1005	1 092	434	334
2004	8 757	1 251	1103	1 113	520	351
2005	8 719	1 294	1164	1 091	579	387
2006	8 282	1 238	1200	906	578	364
2007	8 684	1 289	1261	926	642	396
2008	9 255	1 364	1361	958	760	423
2009	9 865	1 450	1426	977	866	455
2010*	10 243	1 528	1469	1 002	912	479

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

3.2.2.2 Cizinci s živnostenským oprávněním z třetích zemí

Vývoj občanů třetích zemí s živnostenským oprávněním stejně jako vývoj občanů EU má rostoucí tendenci. Legislativní změny v roce 1995 způsobily, snížení počtu občanů z třetích zemí v letech 1996 a 1998, stanovila podnikatelům z řad cizinců přísnější podmínky při předkládání zákonem stanovených dokladů. K dalším změnám v legislativě došlo v letech 1999 a 2002 a v následujících letech došlo opět ke snížení.

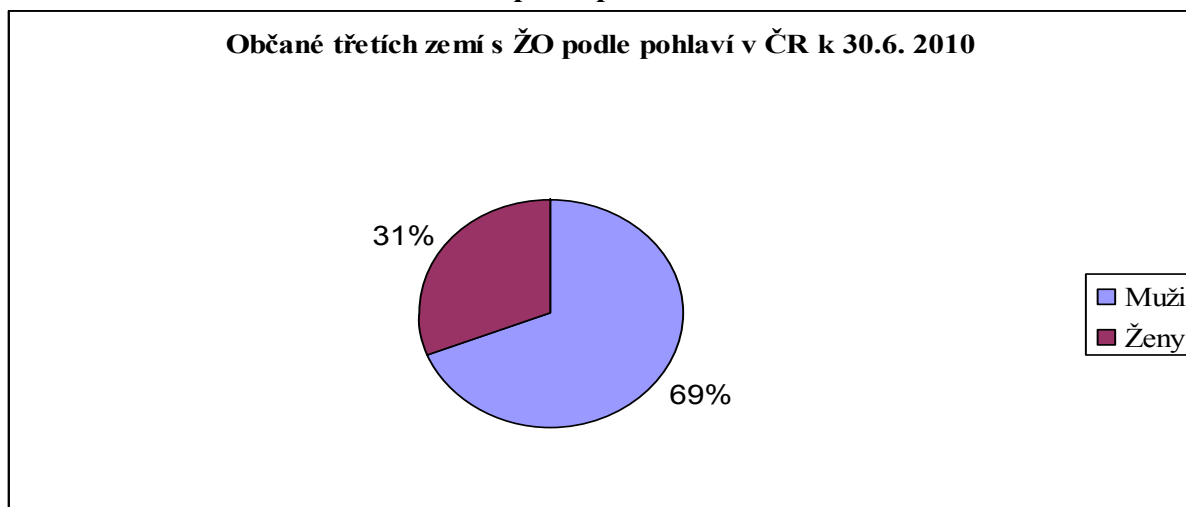
Graf 3.14: Živnostenská oprávnění vydaná občanům třetích zemí v letech 1996-2010* (stav k 31.12./30.6.*)

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

Občané třetích zemí se podle pohlaví rozdělují na 31 % žen (49 439) a 69 % mužů (22 291).

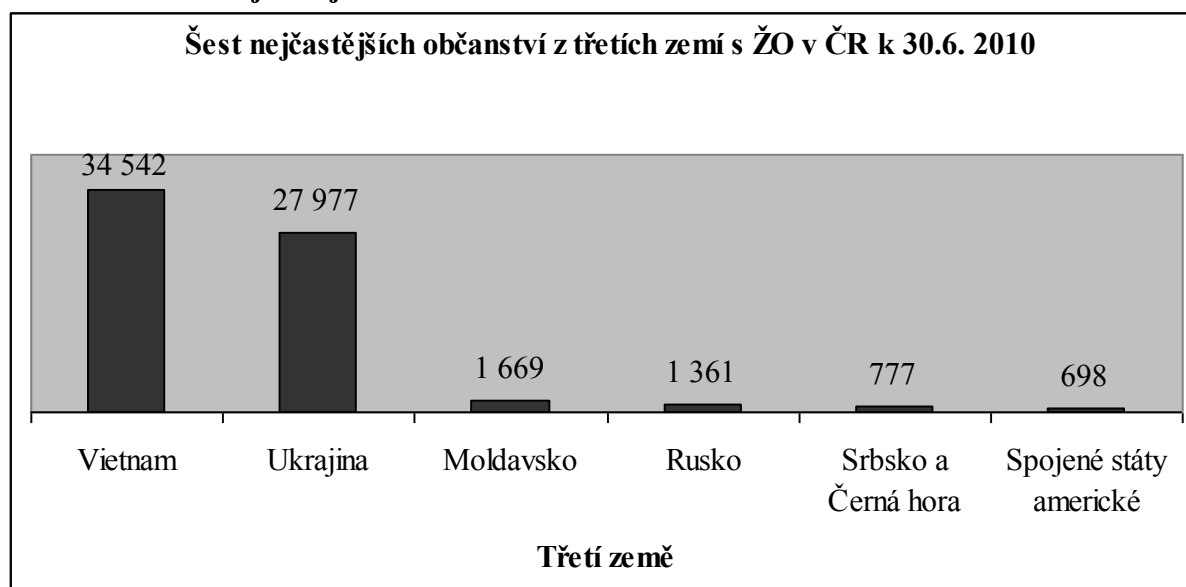
Graf 3.15: Občané třetích zemí s ŽO podle pohlaví v ČR

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

Občané třetích zemí jsou nejpočetněji zastoupeni z Vietnamu a Ukrajiny. K 30.6. 2010 bylo 34 542 Vietnamců (52 %) a 27 977 Ukrajinců (42 %). Tato dvě občanství se podílejí na celkové zaměstnanosti občanů třetích zemí s živnostenským oprávněním téměř 94 %. Vývoj počtu cizinců s živnostenským oprávněním výrazně určují právě živnostenská oprávnění těchto dvou občanství. Za těmito nejpočetnějšími zastoupenými národnostmi následují méně početné v čele s Moldavany (1 669;2 %), dále jsou to Rusové (1 361;2 %), potom občané ze Srbska a Černé hory (777;1 %) a občané USA (698;1 %).

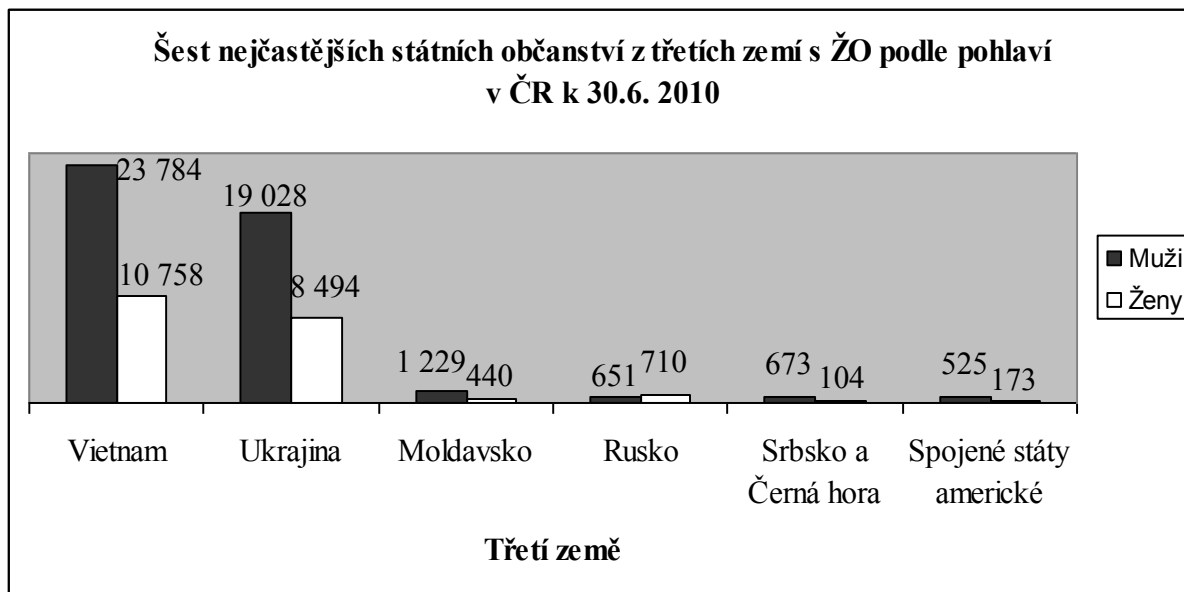
Graf 3.16: Šest nejčastějších občanství z třetích zemí s ŽO v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

Občané z vybraných třetích zemí mají největší zastoupení podle pohlaví, stejně jako podle nejvyššího počtu cizinců s živnostenským oprávněním ze třetích zemí, z Vietnamu a Ukrajiny. Dále jsou to pak Moldavsko, Srbsko a Černá hora, za nimi následuje Rusko a Spojené státy americké. Jedinou změnou bylo Rusko, které přeskočilo Srbsko a Černou horu.

Graf 3.17: Šest nejčastějších státních občanství z třetích zemí s ŽO v ČR k 30.6. 2010

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

V období let 2000 až 2010 působili v České republice cizinci z více než dvou set zemí. Počty cizinců s různým občanstvím se měnili v ČR v průběhu let v závislosti na vývoji trhu práce, politikách přijímaných v ČR k regulaci cizinců z různých zemí na trhu práce a současně i na celkové ekonomické situaci v ČR i v zemích původu cizinců. Cizinci s platným živnostenským oprávněním byli převážně ze třetích zemí než ze zemí EU/EHP a Švýcarska. Výjimku tvoří pouze Slovensko, které se umístilo celkově ze všech příchozích cizinců s živnostenským oprávněním do ČR na třetím místě.

Cizinci ze třetích zemí jsou omezeni v přístupu na trh práce povolením k zaměstnání a využívají formy sebezaměstnání na základě živnostenského oprávnění. Forma podnikání na živnostenský list je typická především pro občany z bývalých socialistických zemí, kteří nejsou součástí EU. Nejsou většinou nositeli kapitálu ani nových investic, pouze vlastní pracovní síly. Získat živnostenské oprávnění je v podstatě jednodušší, než-li získat povolení k zaměstnání.

V letech 2000 a 2001 byli na první příčce v přílivu cizinců do ČR občané z Ukrajiny, které roku 2002 přeskočili občané Vietnamu a drží si první místo, co se týče státního občanství až dodnes. Od roku 2000 neustále narůstá počet živnostenských oprávnění občanů Vietnamu. Na třetím místě bylo v průběhu let stále Rusko až do roku 2008, kdy ho přeskočilo Moldavsko. A od roku 2008 tedy Moldavsko (1 559) zaujímalo třetí pozici a na čtvrtém místě

se usadilo Rusko (1 336). Na pátém místě bylo stabilně Srbsko a Černá hora a šesté místo obsadily Spojené státy americké.

V roce 2002 byl zaznamenán pokles u všech státních občanství kromě Spojených států, kde zůstal stav na stejné úrovni. Pokles byl způsoben další liberalizací vydávání pracovních povolení související s neuspokojenou poptávkou po některých profesích na trhu práce.

Počet občanů z Ruska z původních 1 842 v roce 2000 klesl na úroveň 1 361 v roce 2010. Stejně tak se redukoval počet občanů ze Srbska a Černé hory z původních 1 294 na 777 v roce 2010.

Počet cizinců s živnostenským oprávněním vzrostl v období let 2000 – 2010 o 28 105. Nejvíce přibýlo v roce 2010 oproti roku 2000 cizinců s živnostenským oprávněním z řad: Vietnamců (o 15 235), Ukrajinců (o 6575).

Tab. 3.5: Vývoj počtu cizinců s ŽO ze třetích zemí v ČR v letech 2000 - 2010* (stav k 31.12./30.6.*)

Rok	Vietnam	Ukrajina	Moldavsko	Rusko	Srbsko a Černá hora	Spojené státy americké
2000	19 307	21 402	406	1 842	1 294	551
2001	20 403	21 590	416	1 890	1 500	585
2002	20 081	19 047	382	1 667	1 400	585
2003	20 964	18 752	399	1 622	1 349	618
2004	22 046	19 486	450	1 611	1 287	644
2005	22 620	21 135	604	1 482	1 124	627
2006	22 910	21 325	724	1 279	869	474
2007	24 437	21 927	930	1 228	831	503
2008	32 139	21 213	1 113	1 262	805	579
2009	35 590	26 223	1 559	1 336	794	663
2010*	34 542	27 977	1 669	1 361	777	698

Zdroj: Horáková, M. 2010. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 25. Praha: VÚPSV (vlastní zpracování).

4 Návrhy a doporučení

Stárnutí obyvatel ČR a očekávaný demografický vývoj přináší otázku spojenou s narůstajícími výdaji na důchodovou, zdravotní a sociální politiku. Očekáváme problémy spojené s nedostatkem ekonomicky aktivního obyvatelstva, které se budou stále více prohlubovat.

Česká republika se vyznačuje liberálním podnikatelským prostředím a má platnou legislativu, která je v souladu s Evropskou unií. Podnikání v ČR není v podstatě ničím redukováno. Výsadní postavení mezi cizinci mají občané Slovenska, jež mají otevřený přístup do ČR. Stejně podmínky pro podnikání jako občané ČR mají občané EU/EHP/Švýcarska. Zato občané třetích zemí mají odlišné podmínky v podobě získání víza nebo dlouhodobého pobytu.

V následující kapitole se zaměříme především na současné problémy v podnikání cizinců a předcházení těmto problémům.

V oblasti podnikání cizinců na trhu práce v ČR se řeší zejména problémy spojené s jazykovou bariérou, informovaností cizinců a zaměstnavatelů a další překážky, které vymezíme dále.

Sloučení rodiny

Pokud cizinci přijdou do ČR za účelem podnikání, rozhodují se, zda se mají v ČR usídlit. Při takovém rozhodnutí zohledňují řadu faktorů. Mezi nejdůležitější patří především možnost, přivést si do ČR své příbuzenstvo – partnera a děti. Stabilizující účinek rodiny podporuje rozhodnutí jestli v ČR zůstat, a proto by se měla vláda při své snaze získat cizince k trvalému pobytu, zaměřit na usnadnění a umožnění příchodu v co nejkratší době.

Zvýšení příjmů do státního rozpočtu

Cizinci zvyšují příjmy do státního rozpočtu, díky daním a příspěvkům na sociální a zdravotní pojištění. Rozsah a struktura migrace za účelem podnikání musí být odvozeny

od potřeb české ekonomiky a integračních možností, a proto by měla ČR podporovat příchod cizinců na území ČR v rozumné míře.

Neochota úředníků

Podnikající cizinci se při vyřizování víza, dlouhodobého pobytu či zařizování živnostenského listu setkávají s neochotou úředníků, kteří nejsou v mnoha případech dostatečně proškoleni v oblasti příslušných zákonů, a nemají také dostatečné znalosti jednoho cizího jazyka např. angličtiny. Úředníci by měli postupovat vstřícně a podávat informace dostatečně srozumitelně. Jestliže cizinec neumí česky, měli by se úředníci snažit mu podat příslušné informace i přes jazykovou bariéru.

Jazyková bariéra

Pořádání jazykových kurzů pro cizince je dalším poskytnutím pomoci cizincům při jejich integraci v podnikání. Od 1. 1. 2009 je podmínkou pro získávání povolení k trvalému pobytu zkouška z českého jazyka na úrovni A1. Každému žadateli stát proplatí jednu tuto zkoušku, další si již cizinec musí hradit sám. Jazyková bariéra souvisí neodmyslitelně s nedostatečnou informovaností cizinců o podmínkách pobytu, podnikání atd. Řešením by mělo být dostatek informačních letáků nebo brožur, které by cizinci poskytly nejdůležitější informace. Informovali by cizince o základních povinnostech každého cizince v ČR, neziskových institucích poskytujících potřebnou pomoc cizinců. Tyto informace by mohli pomoci cizincům s jejich adaptací do české společnosti.

Zneužívání živnostenského oprávnění

V ČR existuje problém zneužívání pobytového oprávnění za účelem podnikání. Získání živnostenského oprávnění je jednodušší pro cizince z třetích zemí než získání pracovního povolení, a proto v posledních letech narůstá počet cizinců s živnostenským oprávněním. Tato skutečnost vytváří prostor pro existenci neformálních systémů organizace pracovních činností a obcházení či porušování pracovněprávní a pobytové legislativy. Zaměstnavatelé, pokud chtějí získat pracovníky ze zahraničí, tak musí mít povolení od úřadu práce, že mohou získávat pracovníky ze zahraničí. Ve výsledku je to vysoká administrativní zátěž jak pro zaměstnavatele tak pro úřady práce. Řešením by mělo být zjednodušení

administrativního procesu a náročnosti získání pracovního povolení. A tímto by tedy nemuselo docházet k zneužívání podnikání namísto vyřízení pracovního povolení. Další snížení administrativní náročnosti by mohlo být např. rozhodnutím vlády, že na základě, některých kategorií cizinců, mohou být stanoveny kvóty a časové harmonogramy pro nabírání žádostí.

Současná zákonná úprava cizinci umožňuje vstup a následný pobyt na území, aniž by skutečně podnikatelskou činnost vykonával. Zcela běžným jevem jsou případy, kdy cizinec podnikatelskou činnost po příchodu do ČR fakticky nezahájí a po roce pobytu při žádosti o navazující pobytové oprávnění pouze prokáže (jak je požadováno zákonem), že nemá vůči státu finanční závazky (povinné pojistné na sociální zabezpečení nebo neuhrazené daně). Cizinec však v tomto ohledu dokládá pouze skutečnost, že nemá vůči příslušným orgánům (Okresní správa sociálního zabezpečení, finanční úřad) finanční závazek, nedokládá však, že po celou dobu povoleného pobytu byl plátcem pojistného, resp. poplatníkem daně z příjmu fyzických osob. Přístup k cizincům s živnostenským oprávněním a tedy přístup k dlouhodobým pobytům je v ČR relativně jednoduchý. Při splnění daných podmínek má cizinec nárok na vydání živnostenského oprávnění. Živnostenský úřad nemá právo přezkoumat skutečný přínos živnosti, kvalifikace nebo schopnost cizince komunikovat česky, což je legitimním požadavkem vůči člověku, který chce v ČR samostatně podnikat.

Řešením by mělo být nastavení přístupu k podnikání tak, aby živnostenské oprávnění nesloužilo jako nástroj obcházení normálního pracovního povolení a jednoduchá cesta k dlouhodobých vízům. Měla by být zavedena podmínka pro získání živnostenského oprávnění pro cizince např. posudkem od obecního úřadu o místní potřebnosti na základě podnikatelského plánu, včetně omezení rizika dodatečných nákladů pro stát. Nebo, v posledních letech nastává problém s neuspokojenou poptávkou po některých řemeslných kvalifikacích, a tak by se ČR měla zaměřit na přilákání cizinců s touto kvalifikací, buďto z již žijících cizinců v ČR nebo nalákat cizince ze zahraničí potřebnou cílenou kampaní např. poskytnutím rekvalifikace nebo potřebného proškolení v určitých řemeslných oblastech. Tito nízko kvalifikovaní cizinci by měli být v České republice rovnoměrně diverzifikováni a migrace by měla být primárně založena na principu dočasné migrace a se zajištěním vyšší úrovně asistence ze strany státu.

Naopak by se měla odbourat nefunkční administrativní překážka v podobě povinného zápisu cizinců do obchodního rejstříku, která pouze komplikuje život legitimním podnikatelům.

Měly by být jasně stanovené kategorie pobytu za účelem podnikání:

- Investování,
- Podnikání,
- Statutární orgán právnické osoby, který sám není účastníkem v dané osobě.

Integrace cizinců

Nedílnou součástí migrace cizinců je i proces jejich integrace, který souvisí neodmyslitelně s celkovým vývojem na trhu práce v ČR. Aby došlo ke společenské integraci cizinců, musí dojít nejprve k jejich integraci na trhu práce, především v zaměstnání a v podnikání. Základní podmínkou úspěšné integrace (nejen) v prostředí pracovního trhu považujeme kulturní integraci, zejména znalost českého jazyka, dále znalost kulturních, sociálních a právních norem. Aktivita v oblasti řízené migrace dlouhodobého či trvalého charakteru by měly být zajištěny efektivní integrační složkou.

Integrace cizinců v ČR pomáhá v procesu udržování a zvyšování zaměstnanosti migrantů a tlumení jejich znevýhodnění, které jsou důsledkem jejich specifického postavení na trhu práce a jejich kulturní odlišnosti. Rostoucí trend počtu cizinců s trvalým pobytem na našem území zesiluje význam zvyšování zaměstnatelnosti cizinců. Tito cizinci nejsou v ČR jen dočasně kvůli aktuální potřebě zvyšovat počet zaměstnaných cizinců, nýbrž jsou integrační součástí zaměstnanosti v ČR, a z hlediska zákona o živnostenském podnikání mají tito cizinci i stejné právní postavení jako občané ČR. Po příjezdu některých skupin cizinců by měly být povinné adaptačně-integrační kurzy.

Úspěšnost a neúspěšnost integrace dlouhodobě usídlených cizinců můžeme zjistit na základě srovnání kariérního vývoje různých sociálních skupin. Postavení cizinců na trhu práce má veliký význam a řadí se mezi nejchoulostivější oblast integračních procesů. Na životní úroveň jedinců mají rozhodující vliv ekonomické aktivity. Na druhou stranu spokojenost nebo maření podnikání hraje zásadní roli v postojích cizinců k hostitelské zemi. Zachování konkurenceschopnosti domácích podnikatelů hraje důležitou roli v podnikání

cizinců. Domácí obyvatelstvo se z obav, že ztratí část svého výdělků, uchyluje k netoleranci cizinců.

Zjištění ukazatelů míry integrace podnikajících cizinců nelze jednoznačně stanovit. Je možné mezi tyto ukazatele zahrnout jakékoli diskriminace, rovný přístup k podnikání, využití dosaženého vzdělání a kvalifikace, další možnosti zvyšování své kvalifikace, pracovní mobilitu, horizontální i vertikální, umožňující změnu předmětu podnikání a v důsledku toho i eventuální vyšší zisk. Regulace podnikání formou víza na 90 dní pobytu nebo dlouhodobého pobytu znamená podstatně menší diskriminaci než u zaměstnaných cizinců, kteří potřebují platné pracovní povolení. Každý stát má určitou odpovědnost vůči svým občanům a musí tak podporovat a chránit podnikání svých občanů. Stát, který prakticky, nezaopatřuje a rozumně uvažuje, má určité povinné závazky k usídlené populaci (občanům a cizincům s trvalým pobytem) v oblasti sociálního zabezpečení. Státní rozpočet musí mít dostatek finančních prostředků, aby mohl plnit své závazky vůči občanům. Jsou to zejména výdaje na sociální a zdravotní politiku a také na důchody, a proto musí dostatečně velká část populace být výdělečně činná, aby odváděla daně, které tvoří důležité příjmy státního rozpočtu, jež v podstatě financují výdaje státu.

S integrací je spojené i riziko vzrůstající xenofobie a diskriminace cizinců. Z určitých událostí lze vyvozovat vzrůstající rasovou nesnášenlivost vůči některým cizincům. Omezování práv cizinců probíhá především prací v špatných pracovních podmínkách na základě živnostenského oprávnění, které jim neumožňuje dostatečnou ochranu před těmito skutečnostmi, stejně jako zaměstnancům na základě pracovního povolení.

Nelegální podnikání

Legální pracovní trh stále odrazuje cizince a tak se uchylují k nelegálnímu podnikání, což představuje stále větší podíl na ekonomických aktivitách v ČR. Cizinci se tak vyhýbají povinnosti platit vysoké sociální pojištění, které by mohli dále využít, nebo také daně. Spravedlivý se v praxi jeví model častý v zahraničí, kdy cizinci po určité době přispívání do sociálního systému, mohou dostat svůj příspěvek zpět, nebo v rozumné míře podpor formou dávek. Cizinci by měly mít možnost, v závislosti na délce pobytu, využít progresivní růst sociálních práv.

Snahou je předcházet nekontrolované migraci, která je zdrojem nepřiměřeného tlaku na zajištění a poskytování veřejných služeb s negativními dopady na politiku a praxi integrace.

Kontroly a sankce

Kontroly zahraničních osob, které podnikají, a případně jejich sankcionování za porušení právních předpisů má své opodstatnění a vede k postupnému zlepšení povědomí o povinnostech v rámci podnikání a tím i k dodržování právních předpisů ČR, ze strany těchto podnikatelů.

5 Závěr

Migrace cizinců do ČR za účelem podnikání má vzrůstající tendenci a lze předpokládat, že její rozsah a význam budou do budoucna narůstat. Důvodů pro stěhování existuje mnoho a nalezneme i různé typy migrace. V současné době existují různé typy migrace, patří mezi ně i migrace z ekonomických důvodů - motivovaná především finančním ziskem.

Legislativní podmínky vymezující vstup na trhu práce v ČR mají důležitý vliv na podnikající cizince v ČR. Pobyt cizinců v ČR v první polovině 90. let byl pokládán za nežádoucí v důsledku hospodářské situace. Transformace se tehdy dotkla všech odvětví našeho národního hospodářství. Především demografická situace na trhu práce znamenala od roku 1999 změnu v postoji k cizincům v ČR a jejich postupný nárůst až do roku 2010. Česká republika se vyznačuje v současnosti liberálním podnikatelským prostředím a má platnou legislativu, která je v souladu s Evropskou unií. Výsadní postavení mezi cizinci mají občané Slovenska, jež mají otevřený přístup do ČR. Stejně podmínky pro podnikání jako občané ČR mají občané EU/EHP/Švýcarska. Občané třetích zemí mají určité překážky ve formě odlišných podmínek pro podnikání a musí získat vízum nebo dlouhodobý pobyt.

Z hlediska typu ekonomických aktivit cizinců stále převládá zaměstnání nad podnikáním, ale v posledních letech narůstá počet živnostenských oprávnění u cizinců. V souvislosti s ekonomickou recesí roste počet živnostníků na úkor zaměstnaných cizinců. Podíl cizinců podle pohlaví uvedeném na živnostenském oprávnění více než třikrát převyšuje počet cizinek s živnostenským oprávněním jejich počet se v průběhu let neustále mírně zvyšuje.

V roce 2010 byl nejvyšší počet podnikajících cizinců v regionu (rozdělení dle územní jednotky NUTS 2) Praha, Severozápad, Jihozápad a Střední Čechy. Regiony Praha a Střední Čechy představují pro podnikající cizince mnoho příležitostí k podnikání. Regiony Severozápad a Jihozápad leží v příhraničních oblastech ČR, a cizinci tak mohou dojíždět za podnikáním do ČR ze sousedních zemí.

Největší počty cizinců s živnostenským oprávněním byly v roce 2010 v krajích (územní jednotka NUTS 3): Praha, Středočeském, Plzeňském a Ústeckém. Jsou to v podstatě kraje, které jsou součástí předchozích zmiňovaných regionů nebo jejich rozloha se shoduje s rozlohou regionu.

Do České republiky přichází dvě kategorie cizinců: z EU a z třetích zemí. První kategorii tvoří občané z EU, kteří mají stejná práva a postavení jako občané ČR při získávání živnostenského oprávnění. Do druhé kategorie patří cizinci přicházející do České republiky z ekonomicky slabších zemí především z bývalých socialistických zemí, kde trhy práce nenabízejí takové možnosti a příležitosti k získání takového výdělku, jakého mohou dosáhnout podnikající cizinci v České republice. Tato skupina cizinců je omezena ve vstupu na trh práce díky pracovnímu povolení, a proto se cizinci uchylují k živnostenskému podnikání, které je v podstatě jednodušší variantou pracovního povolení. Při vydávání živnostenského oprávnění není zkoumána situace na trhu práce jako u pracovního povolení, stačí v podstatě pouze povolení k pobytu bez ohledu na účel pobytu, což je buď vízum k pobytu na 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu.

Nejpočetnější skupinou podnikatelů podle státního občanství na českém trhu práce jsou: Vietnamci, Ukrajinci a Slováci. V rámci EU jsou cizinci s živnostenským oprávněním nejpočetněji zastoupeni z již zmiňovaného Slovenska, dále pak z Polska a Německa. Převládají podnikatelé z třetích zemí především z Vietnamu, Ukrajiny a Moldávie.

Je důležité upozornit, že podnikání cizinců souvisí se situací v oblasti migrace a se současnou vládní imigrační politikou. Vláda si klade za cíl integraci a stabilizaci kvalifikovaných imigrantů. Měly by být sladěny cíle v zaměstnávání a podnikání vlastních občanů ČR s cíli cizinců v ČR. Řada vyspělých zemí proces migrace a integrace podcenila a v současnosti se potýkají s řešením vzniklých problémů, a proto by se ČR měla těmto chybám vyvarovat a poučit se z nich. Největším problémem je obcházení povinnosti získat za účelem zaměstnání pracovní povolení pomocí živnostenského oprávnění a měla by být zavedena např. podmínka získání živnostenského oprávnění posudkem od obecního úřadu.

V současné době se potýká ČR s velkým deficitem státního rozpočtu, který mohou podnikající cizinci v ČR svým podílem na příjmech státního rozpočtu prostřednictvím odvádění daní snížit. Cizinci mají obzvláště problémy např. s jazykovou bariérou, většinou

nerozumí česky a tak se nedozví potřebné informace. Úředníci na úřadech mají poskytovat informace cizincům a pomoci jim, ale jsou často neochotní detailní informace sdělovat a potýkají se s neznalostí jazyka cizince.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

BARŠOVÁ, A.; BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát, Imigrační a integrační politiky v USA, Západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2005. 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

CASTLES, S.; MILLER, M. J. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. London: Macmillan Press LTD, 1998. 352 s. ISBN 0-333-73245-6.

GEIST, B. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.

HORÁKOVÁ, M. *Zpráva o vývoji pracovních migrací 1993 - 2006*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2007. 97 s. ISBN 978-80-87007-67-9.

HORÁKOVÁ, M. *Dlouhodobé trendy ve vývoji pracovních migrací v České republice*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008. 114 s. ISBN 978-80-7416-020-2.

HORÁKOVÁ, M. *Mezinárodní pracovní migrace v ČR, Bulletin č. 25*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010. 63 s. ISBN 978-80-7416-071-4.

HORÁKOVÁ, M. *Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010. 131 s. ISBN 978-80-7416-069-1.

POŘÍZKOVÁ, H. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice, postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008. 76 s. ISBN 978-80-87007-83-9.

RABUŠIC, L.; BURJANEK, A. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?* Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003. 58 s.

TRBOLA, R.; RÁKOCZIOVÁ, M. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010. 121 s. ISBN 978-80-7416-067-7.

VAVŘEČKOVÁ, J.; MUSIL, J.; BAŠTÝŘ, I. *Počty a struktury českých migrantů v zahraničí a ekonomická motivace k zahraniční pracovní migraci (se specifickým zaměřením na migranty ve VB)*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2007. 52 s. ISBN 978-80-87007-81-5.

Internetové zdroje

Business center [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>>.

Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-10-25]. Cizinci v ČR 2009. Dostupný z WWW: <<http://czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1414-09>>.

Český statistický úřad [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Příručka demografické statistiky, stěhování. Dostupný z WWW: <<http://web.natur.cuni.cz/~mak/gos/demmetodika/www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/stehovani.htm>>.

Český statistický úřad [online]. 2011, [cit. 2011-03-21]. Zaměstnanost - popis aktuálního vývoje. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_zamestnanost-popis_aktualniho_vyvoje>.

Demografie [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Migrace. Dostupný z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_migrace>.

Encyklopedie v pohybu [online]. 2011, [cit. 2011-04-07]. Definice integrace. Dostupný z WWW: <<http://encyklopedie.vseved.cz/integrace+definice>>.

HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3 [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf>. ISSN 1801-8807.

Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. EURES. Dostupné z WWW: <https://portal.mpsv.cz/eures/sit_eures>.

Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Vymezení základních pojmů. Dostupné z WWW: <https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_cizincu/zz_vymezeni_pojmu>.

Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004>.

Sagit nakladatelství ekonomické a právní literatury [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb99326&cd=76&typ=r>>.

VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *SOCIOweb* [online]. 2005, 5, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>. ISSN 1214-1720.

Seznam grafů

Graf 3.1: Podíl zaměstnaných a podnikajících cizinců na celkových ekonomických aktivitách cizinců v ČR k 30.6. 2010	25
Graf 3.2: Vývoj počtu cizinců s ŽO v ČR v letech 1997 – 2010 (včetně občanů SR).....	27
Graf 3.3: Cizinci s ŽO v ČR v letech 1997-2010* (stav k 31.12./30.6*).....	28
Graf 3.4: Cizinci s ŽO podle pohlaví v ČR k 30.6. 2010	28
Graf 3.5: Cizinci s ŽO podle regionů (NUTS 2) v ČR k 30.6. 2010.....	30
Graf 3.6: Cizinci s ŽO podle pohlaví v regionech v ČR k 30.6. 2010	30
Graf 3.7: Cizinci s ŽO podle krajů (NUTS 3) k 30.6. 2010	32
Graf 3.8: Cizinci s ŽO podle pohlaví v krajích v ČR k 30.6. 2010.....	33
Graf 3.9: Cizinci s ŽO z EU a třetích zemí v ČR k 30.6. 2010	35
Graf 3.10: Živnostenská oprávnění vydaná občanům EU v letech 1996-2010* (stav k 31.12./30.6.*).....	35
Graf 3.11: Občané EU s ŽO podle pohlaví v ČR k 30.6. 2010.....	36
Graf 3.12: Šest nejčastějších občanství EU s ŽO v ČR k 30.6. 2010	37
Graf 3.13: Šest nejčastějších občanů EU s ŽO podle pohlaví v ČR k 30.6. 2010	37
Graf 3.14: Živnostenská oprávnění vydaná občanům třetích zemí v letech 1996-2010* (stav k 31.12./30.6.*).....	39
Graf 3.15: Občané třetích zemí s ŽO podle pohlaví v ČR	39
Graf 3.16: Šest nejčastějších občanství z třetích zemí s ŽO v ČR k 30.6. 2010	40
Graf 3.17: Šest nejčastějších státních občanství z třetích zemí s ŽO v ČR k 30.6. 2010.....	41

Seznam tabulek

Tab. 3.1: Zaměstnanost cizinců v ČR v letech 1998 – 2010* (stav k 31. 12. až 30. 6.*)	18
Tab. 3.2: Vývoj počtu cizinců s ŽO v regionech v ČR v letech 2000 – 2010* (stav k 31.12./30.6.*).....	31
Tab. 3.3: Vývoj počtu cizinců s ŽO podle krajů v ČR v letech 2000 – 2010* (stav k 31.12./30.6.*).....	34
Tab. 3.4: Vývoj počtu cizinců s ŽO z EU v ČR v letech 2000 - 2010* (stav k 31.12./30.6.*)	38
Tab. 3.5: Vývoj počtu cizinců s ŽO ze třetích zemí v ČR v letech 2000 - 2010* (stav k 31.12./30.6.*).....	42

Seznam zkratek a symbolů

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
č.	číslo
ČR	Česká republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
EU	Evropská unie
Lat.	latinsky
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
např.	například
popř.	popřípadě
Sb.	Sbírka
tj.	to jest
tzv.	tak zvané
ŽO	živnostenské oprávnění

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 21.4. 2011

.....
Irena Dvořáková

Adresa trvalého pobytu studenta:

Hranická 203, 751 31 Lipník nad Bečvou

